Тижневик «Міст» №46 (№1477) November 12, 2026

weekly.meest.com

MeestWeekly

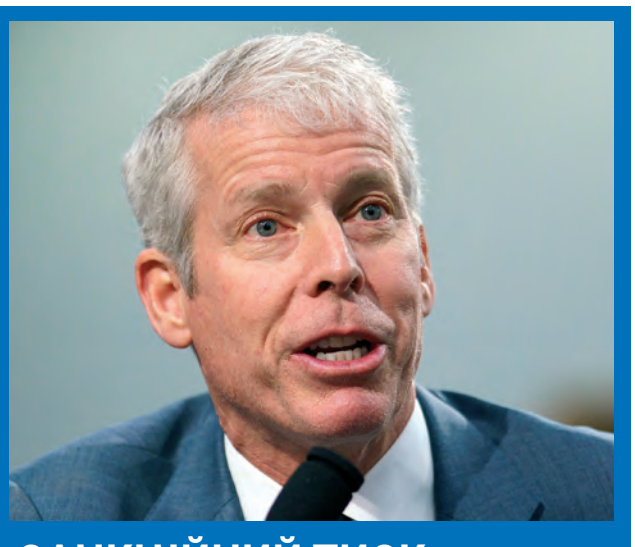
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ СКОРОТИЛОСЯ ДО 28,5 МЛН

Читайте с. 23

ВІД БАГАТОРІЧНОЇ ДРУЖБИ — ДО РОЗРИВУ

Чому польські міста відвертаються від Львова с. 9

САНКЦІЙНИЙ ТИСК НА АГРЕСОРА СЛАБНЕ

Вашинґтон змінив стратегію тиску на комерційні домовленості с. 15

A-TEAM Home Care

Over $2,000 in Bonuses

ЗАПРОШУЄМО НА РОБОТУ ПО ДОГЛЯДУ ЗА ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ

З нами Ви можете заробляти більше!
Ви також можете доглядати
за своїми близькими та рідними.

☎ 215-302-9292

Happening hLIST FINALIST BUCKS COUNTY'S BEST 2021 · the BEST 2019 Courier Times · the BEST 2020 Courier Times · Happening hLIST FINALIST MONTGOMERY COUNTY'S BEST 2020

НОВІ АТАКИ НА ЕНЕРГЕТИКУ УКРАЇНИ

■ Євген Клен

Майже тиждень тривала одна з наймасштабніших російських атак на енергетичну інфраструктуру України.

У низці регіонів довелось застосовувати аварійні вимикання електроенергії. Ситуація в енергосистемі ускладнилася до межі. Лише протягом однієї доби ворог більш ніж 20 разів цілеспрямовано атакував енергетичні об'єкти, застосував безпрецедентну кількість засобів ураження, що призвело до значних пошкоджень енергетичної інфраструктури. Через атаки Російської Федерації (РФ) були змушені знизити потужність українські атомні електростанції.

Унаслідок атак у багатьох регіонах України, зокрема в Києві, вимушено застосовують аварійні вимикання електроенергії. «Тисячі енергетиків цілодобово працюють над усуненням наслідків атак і відновленням електропостачання. Насамперед заживлюють об'єкти критичної інфраструктури, — поінформувало Укренерго. — Усі служби працюють у постійній координації, щоб якнайшвидше стабілізувати ситуацію. Енергетики роблять усе можливе, щоби повернути світло».

У Києві були знеструмлені основні водогінні об'єкти, що спричинило перебої з водопостачанням. Також зупинили рух трамваї та тролейбуси. Для збереження транспортного сполучення в окремих районах Київпастранс організував рух автобусів для дублювання. У Київській міській військовій адміністрації наголосили, що ці автобуси не можуть повноцінно компенсувати обсяги перевезень електротранспорту. Тож їхню кількість визначають залежно від наявности водіїв і самих автобусів, а також пасажиропотоків і поточної ситуації в місті. А 5 листопада українська столиця поринула в цілковиту пітьму.

Олександр Харченко, директор Центру дослідження енергетики, заявив, що Київ міг би всього за три дні перейти до обмежень електропостачання тривалістю не більше як чотири години на добу, але постійні російські атаки на енергетику не дають стабілізувати ситуацію, адже протягом останніх трьох місяців росіяни практично щодня атакують високовольтні підстанції, що забезпечують електропостачання Київщини. Через велику кількість пошкоджень енергетики змушені перманентно відновлювати обладнання, яке знову опиняється під ударами.

Водночас однією з головних проблем столиці залишається відсутність власної генерації електроенергії. За словами експерта, після руйнування генерувальних потужностей Києва в січні ц. р. внутрішнє виробництво електроенергії в місті скоротилося до мінімального рівня. За його оцінкою, зараз усі наявні потужності разом виробляють менше ніж 100 МВт. Цього недостатньо навіть для забезпечення критичної інфраструктури столиці. Київ споживає орієнтовно 1—1,2 ГВт електроенергії на добу. При мінус 10—12 градусах за Цельсієм споживання може зрости до 1,8—2 ГВт. Загалом на столицю припадає 12—15 % усього споживання електроенергії в Україні. «Якби в нас було хоча б 700—800 МВт, було б набагато простіше. Бо тоді атаки по високовольтних мережах могли би пом'якшуватись шляхом внутрішньої генерації», — зазначив Харченко.

Проте швидко вирішити цю проблему не вдасться. Фахівець указав, що після ударів по теплоелектроцентралях столиці можливо повернути лише 10—15 % колишніх потужностей. На його думку, будівництво генерації потужністю 700—800 МВт приватними інвесторами може тривати приблизно 3—3,5 року. При цьому державі реалізувати такі проєкти складніше через бюрократичні процедури.

Крім Києва, пітьма запанувала й у Житомирі. Місто залишилося без електрики, водопостачання забезпечували генератори, але на ніч їх вимикали. Місцева влада розгорнула пункти незламности. Вінницька теплоелектростанція також зазнала масштабних руйнувань. «Можливо, відновити її вдасться», — сказав Андрій Гижко, депутат Вінницької обласної ради. Пізніше до них приєдналися Чернігів і Дніпро. А Володимир Зеленський оголосив, що від російських атак постраждала кожна електростанція в Україні без винятку.

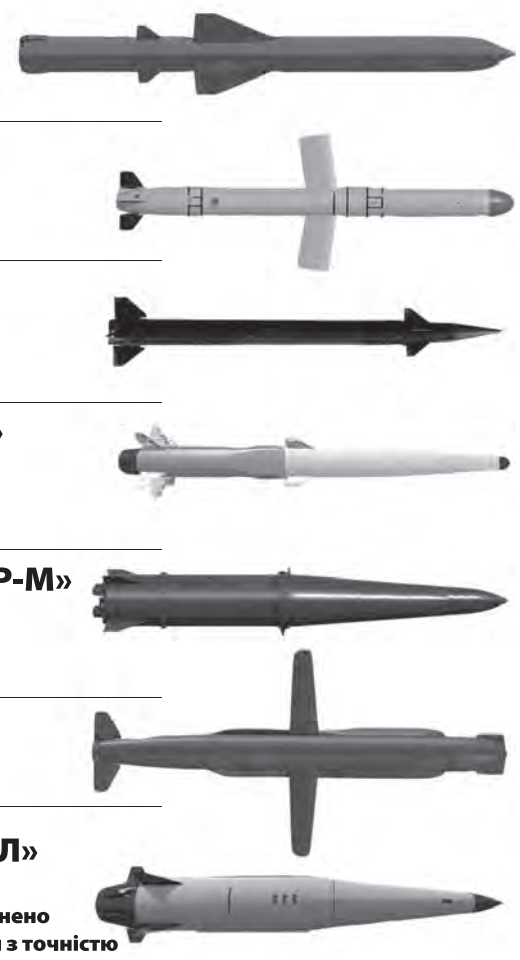
Богдан Долінце, український авіаційний експерт, розповів, що, готуючись до ударів по енергетиці взимку, РФ може складувати балістичні ракети й дрони. За даними Головного управління розвідки Міністерства оборони України, станом на жовтень ц. р. РФ накопичила до 700 балістичних і кілька тисяч крилатих ракет різних типів для потенційних ударів по Україні та її енергетичній інфраструктурі. Основні запаси ракетного озброєння: балістичні ракети «Іскандер-М» (орієнтовно 115 одиниць); пакети РМ-48У (до 400); протикорабельні ракети 3М55 «Онікс» (понад 600); гіперзвукові ракети 3М22 «Циркон» (більше ніж 120); крилаті ракети морського базування 3М14 «Калібр» (більше як 450).

Відтак Україна готується до найскладнішої зими від початку вторгнення рашистів. Через можливі обстріли та нестачу енергоносіїв люди запасаються дровами й планують переїзд до сіл, а український уряд шукає підтримки на Заході. Український лідер закликав країни Латинської Америки й Іспанію терміново допомогти Україні електричним обладнанням, аби швидко можна було відновлювати пошкоджену російськими ударами енергетичну мережу та електростанції.

Він наголосив, що тисячі ремонтних бригад, працівників з українських енергетичних компаній і звичайних людей щодня звершують героїчні подвиги, щоб не дозволити РФ занурити Україну в цілковите знеструмлення. «Та ми терміново потребуємо більше обладнання. Нам потрібні трансформатори, кабелі живлення, більше електричного устаткування та генератори — як газові, так і дизельні. Ми знаємо, що компанії в Іспанії та Латинській Америці можуть допомогти з цим», — зауважив президент.

Зокрема, Україна зацікавлена в трансформаторах із Бразилії, Мексики, Арґентини та Колумбії, у кабелях живлення із Чилі, в електричному обладнанні, кабелях і генераторах з Іспанії. Терміново потрібне обладнання, сумісне з українською електромережею.

ЯКІ РАКЕТИ МАЄ В ЗАПАСІ РОСІЯ

СТАНОМ НА ЖОВТЕНЬ 2026-ГО РЕЗЕРВИ РОСІЇ СТАНОВЛЯТЬ 700 БАЛІСТИЧНИХ РАКЕТ І КІЛЬКА ТИСЯЧ КРИЛАТИХ РАКЕТ РІЗНИХ ТИПІВ

MeestWeekly

**The Ukrainian Canadian weekly established October 1997 in Toronto, Canada, by Meest Corporation Inc.
President Rostyslav Kisil**

Український громадсько-політичний незалежний тижневик, заснований корпорацією «Міст» у жовтні 1997 року в Торонто, Канада. Президент Ростислав Кісіль

**Published in Thursdays (52 issues a year) by Meest Media Corporation.
The publisher may not have the same standpoints with the author of a printed material. Authors of printed materials are fully responsible for the content. Advertisers are responsible for the content of their commercial ads.**

Видає корпорація «Міст Медіа».
Виходить щочетверга (52 рази в рік).
Редакція не завжди поділяє погляди авторів матеріалів. Надіслані до редакції рукописи не рецензуються. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несуть рекламодавці.

Editor: Ivan Besiada
Редактор: Іван Бесяда
Executive editor: Eugene Tarnavsky
Виконавчий редактор: Євген Тарнавський

Editorial Office/Адреса редакції:
Meest Media Inc.,
Адміністрація: 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854. Tel.: 862-682-4224
E-mail: newspaper.usa@meest.com.
Сайт: https://weekly.meest.com/us

**Advertising in USA:
Реклама в США:
908-937-6342**

**Advertising in Canada:
Реклама в Канаді:**
classified ad (дрібні оголошення)
(416) 236-2007 ext. 3
advertising department (реклама)
(416) 236-2007 ext. 2

Postmaster (USA), send address changes to:
Meest Media Inc., 600 Markley Street,
Port Reading, NJ 07064
USA Publication Mail Products USPS 019943.
Periodical postage paid at Elizabeth, NJ

Single copies: Price negotiable;
Mail subscriptions: In USA: $85/year, $55/half of year.

**Ціна одного числа договірна.
Поштова достава**
у США: $85/рік, $55/пів року.

**Please, pay your subscription to:
Чеки й грошові перекази висилати:**
Meest Media Inc., 270 Old New Brunswick Rd, Unit 200, Piscataway, NJ 08854

У тижневику також використані повідомлення кореспондентів інформаційних аґенцій та інтернет-порталів Zaxid.net, УНІАН, Укрінформ, «Українська правда», «Кореспондент», ТСН, «Вголос», «Львівський портал» та OBOZ.ua

УСПІШНІ ОПЕРАЦІЇ ЗСУ

Україна матиме власну систему, що може замінити Starlink

■ Євген Клен

Російська Федерація (РФ) зараз не досягає своїх цілей на полі бою. А українські контрнаступальні операції оперативно зірвали запланований російський наступ, метою якого було повне захоплення Донецької області, чого Путін прагне ще з 2022-го. Американський Інститут вивчення війни (ISW) виявив докази, які дають підстави оцінити, що від 1 січня ц. р. українські захисники звільнили близько 1 080 кв. км своєї території.

За оцінками експертів, росіяни просунулися приблизно на 73 кв. км, проте втратили таку ж територію за площею.

ПІСЛЯ «ВІВАЛЬДІ» — «ВЕЛЕС»

«Українська операція «Вівальді» на Лиманському напрямку нейтралізувала північне крило запланованого РФ оточення Донецької області й дозволила звільнити щонайменше 277 кв. км. Операція продовжує спричиняти ланцюгові наслідки для російських наступальних операцій і на сусідніх ділянках фронту», — поділилися аналітики.

21 жовтня ц. р. армія країни-агресора втратила 2 250 військових за добу, що стало найбільшим показником від початку повномасштабного вторгнення до України. А від початку жовтня — майже 37 тис. військових. Для порівняння: за цілий жовтень 2025-го цей показник становив 31 270 осіб. В ISW припустили, що в найближчі місяці Кремль може наштовхнутися на додаткові труднощі, якщо українські сили й надалі утримуватимуть ініціативу та зриватимуть наступальні плани російської армії. За такого сценарію російське військове командування може посилити тиск на керівництво РФ, вимагаючи провести мобілізацію в тій чи іншій формі.

Тим часом українські воїни розгромили північний фланг російських окупантів і зірвали масштабний план Кремля щодо оточення «Поясу фортець». Збройні сили України (ЗСУ) вибили ворога за річку Жеребець і розгромили 144-ту мотострілецьку дивізію РФ, фактично зупинивши просування ворога на фронті.

ЗСУ також провели блискавичну операцію «Велес» і зайшли на більше ніж 15 км у запілля ворога, що стало несподіванкою для окупантів. Так українські захисники показали свою високу військову майстерність, знищивши понад 100 росіян і полонивши більше як 30.

Цього року Україна також відчутно покращила свою здатність вражати цілі на території РФ. Журналіст Bloomberg поспілкувалося із командиром «таємного» батальйону глибокого удару Kairos на псевдо Рей. Підполковник зазначив, що багато видів зброї, з якими він зараз працює, — це невеликі, дешеві крилаті ракети, які летять глибоко в РФ та на окуповану рашистами територію, вражаючи все: від систем протиповітряної оборони до газових терміналів і нафтопереробних заводів (НПЗ).

Успіх таких операцій забезпечує не лише вдосконалення виробництва, а й ретельне планування. Українські військові використовують детальні мапи, супутникові знімки від західних партнерів, розвідувальні дані та знання фахівців енергетичної галузі, щоб визначати вразливі місця російських підприємств.

Масштаби операцій також зростають. За словами Рея, його підрозділ першим спланував і провів кампанію ударів по танкерах в Азовському морі, уразивши 60 із них протягом місяця. А у вересні ц. р. Kairos та інші побратими спричинили величезну пожежу на НПЗ під Москвою. Згодом підрозділ розширили до 7-го окремого центру Сил безпілотних систем, що налічує у своєму складі сотні військовослужбовців.

STARLINK ДУЖЕ ВАЖЛИВИЙ

Важливу роль відіграє і зв'язок. На території РФ Starlink не працює, що ускладнює керування безпілотними літальними апаратами (БпЛА). Через це удари крилатими ракетами, запрограмованими на політ до заданих координат, мають свої переваги, тоді як на окупованих територіях України дистанційне керування дозволяє отримувати відео майже до моменту ураження.

Проте тимчасове обмеження роботи Starlink/Starshield зупинило роботу 2 тис. дронів-перехоплювачів «Барс». Про це розповів Володимир Зеленський на зустрічі з журналістами. «Ми знайшли європейську країну. Вони заплатили за 2 тис. «Барсів». Я знав, що ми маємо 2000, і сказав: «Перевірмо. Можливо, він зможе знищувати цілі». Вони перевірили, і наш БпЛА знищив російський. Ми були дуже раді. А потім Starshield перестав працювати», — побідкався він.

Президент зазначив, що не знає, хто саме ухвалив рішення про обмеження системи, яку технічно вмикає та вимикає компанія SpaceX. Та він запевнив, що Україна використовує Starshield проти російських військових на власній території, а не на території РФ. Крім того, систему застосовують переважно для логістики, зокрема, забезпечення військових їжею та водою, а також для протидії звичайним і реактивним дронам. За інформацією українського лідера, зараз Україна знищує близько 90 % ворожих БпЛА, тоді як на початку атак цей показник становив 50—75 % і лише іноді сягав 78 %.

ПОШУК АЛЬТЕРНАТИВ

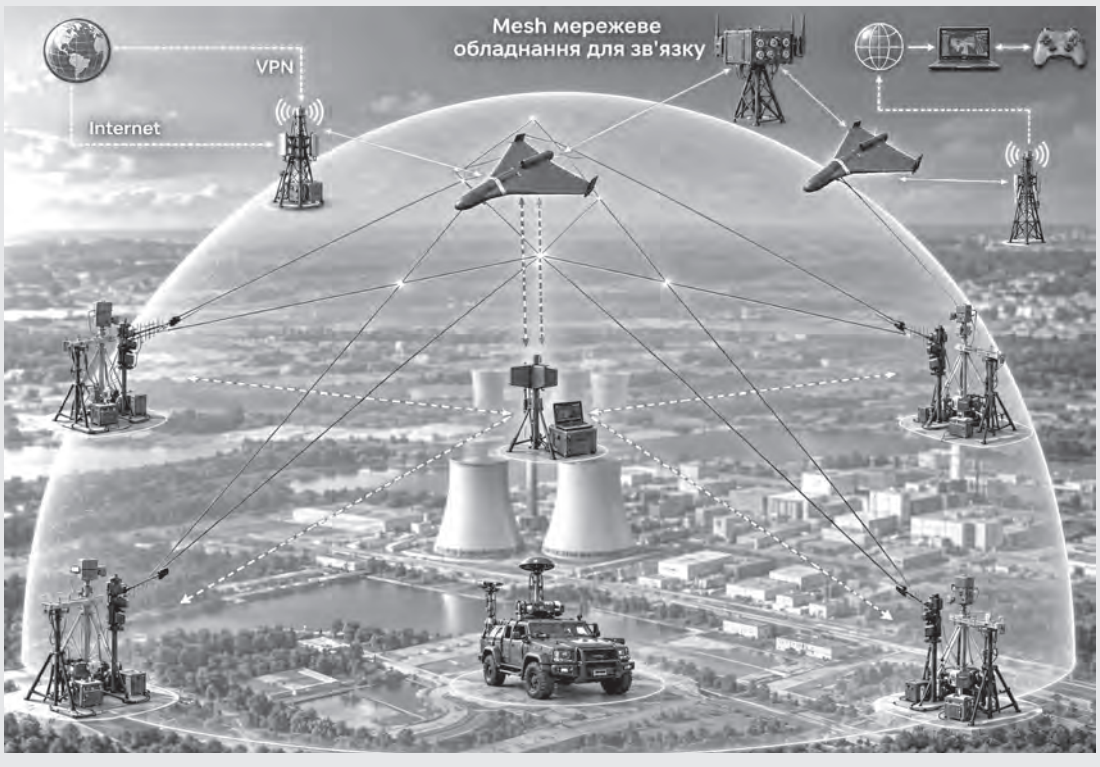
Через проблеми зі Starshield Міністерство оборони України підписало з фінськими компаніями ICEYE та Nokia лист про наміри щодо співпраці у сфері космічних технологій, а також підтримки оборонних можливостей Києва, зокрема, розробки суверенної системи супутникового зв'язку. «Україні потрібні захищені, суверенні та високопродуктивні системи супутникового зв'язку, які вона контролюватиме самостійно. Ми маємо досвід швидкого розгортання суверенних космічних місій, що допомагають розвивати такі спроможності. ICEYE з гордістю підтримує Україну з 2022 року й надалі налаштована продовжувати цю підтримку», — заявив Рафал Моджевський, генеральний директор ICEYE.

Раніше цей європейський лідер у сфері суверенної космічної розвідки та Nokia, один із провідних світових постачальників телекомунікаційного обладнання, оголосили про партнерство для розробки захищених супутникових систем зв'язку на низькій навколоземній орбіті для урядових потреб. Такі системи мають підтримувати оборонні завдання, охорону кордонів, роботу екстрених служб і реагування на стихійні лиха.

Розробка спиратиметься на європейські технології, яким можна довіряти, і дасть країнам змогу самостійно володіти супутниками, наземною інфраструктурою, термінали й контролювати їх. Перші супутники планують запустити 2028-го. «Країнам потрібен зв'язок, на який можна розраховувати за будь-яких обставин. Супутникові мережі розширюють і захищають можливості зв'язку, коли наземна інфраструктура зазнає перебоїв. Тому вони є важливою складовою будь-якої захищеної системи комунікацій. У межах листа про наміри ми разом з Україною та ICEYE вивчатимемо, як надійні суверенні системи супутникового зв'язку можуть підвищити стійкість України та забезпечити їй контроль над зв'язком, від якого вона залежить», — сказав Мікко Хаутала, директор Nokia із геополітичних питань та взаємодії з органами влади.

Крім того, українська компанія HIMERA та данська GomSpace вивели на орбіту OBRIA NANO. Це перший тестовий супутник майбутньої незалежної української мережі зв'язку. Технічні випробування мають дати практичний досвід, необхідний для подальшого розвитку проєкту в українську національну інфраструктуру. Наступним етапом стане локалізація виробництва супутників і наземних терміналів в Україні.

ФОТОФАКТ

Для захисту Києва від російських реактивних дронів створили спеціальний «купол».

МІЖ МИРОМ І ПЕРЕМОГОЮ

■ Петро Герасименко

Нещодавно оприлюднили результати опитування громадської думки. Вони засвідчили, що три чверті українців виступають за перемовини з Російською Федерацією (РФ) і приблизно стільки ж вірять у перемогу України. Такі показники свідчать про значний внутрішній дисонанс у суспільстві. Ігнорувати цей стан було б хибно. Опитування громадської думки 2022-го демонстрували відсутність когнітивних суперечностей у суспільстві. Тоді більш ніж 90 % українців вірили в перемогу України. Лише 10 % уважали, що потрібно домовлятися з агресором, навіть якщо доведеться піти на певні поступки. І тільки 8 % були певні, що для досягнення миру та збереження незалежности можна відмовитися від деяких територій.

На шостому місяці повномасштабного російського вторгнення 55 % українців уважали, що перемога — це вигнання російських військ із усієї території України та відновлення кордонів станом на січень 2014 року. Ще 20,5 % висловлювали навіть радикальніші думки — перемогою у війні буде знищення російської армії та сприяння розпаду РФ. Близько 9 % стверджували, що перемогою буде вигнання російських військ із усієї території України, крім окупованого Криму, 7,5 % — відновлення статус-кво станом на 23 лютого 2022-го, а 3 % — припинення війни, навіть якщо російська армія залишиться на територіях, які захопила внаслідок повномасштабного вторгнення.

Теперішні реалії суттєво відрізняються від першого року великої війни. Дослідження соціологічної служби КМІС засвідчило: 75 % українців підтримують проведення перемовин з РФ для завершення війни. 69 % схвалюють ідею негайного припинення вогню на нинішній лінії зіткнення за умови, що Україна не визнає юридично окуповані території частиною Росії і продовжить рух до Європейського Союзу й НАТО.

Хоча українці й зберігають віру в перемогу (у неї вірять 79 %), але змінилося саме розуміння «перемоги». 41 % респондентів тепер найвірогіднішим результатом війни називає варіант, що Україна збереже державність і незалежність, але з вимушеними територіальними втратами (зростання із 33 % у лютому 2025-го). 53 % прогнозують, що Україні вдасться деокупувати хоча б частину загарбаних РФ територій. А кількість тих, хто вважає реалістичним сценарієм повернення до кордонів 1991 року, нині становить 26 %.

Суспільна підтримка необхідности перемовин із Москвою не означає готовности прийняти російські умови припинення вогню та погодитися на ультиматуми агресора. Але вона надає карт-бланш для частини політиків зробити тему миру провідною у своїй риториці. Для них неважливо, що Путін наразі не зацікавлений домовлятися. А ключ від миру лежить не в Києві, а в Москві. Розмови про мирні перемовини витіснили з дискурсу інші, правильніші запитання. Наприклад, чи існують у нас аргументи і способи змусити Росію розпочати ці перемовини негайно? Якщо їх немає, то коли вони з'являться? І що потрібно вчинити, щоб вони з'явилися якомога швидше?

Після перемоги на парламентських виборах у Грузії 2012-го партії «Грузинська мрія» в багатьох були сподівання, що ця подія — тимчасовий ліричний відступ. І Грузія, яка на собі відчула наслідки російського імперіалізму й утратила частину своєї території, не зверне з обраного прозахідного курсу. Але на вулиці вже 2026 рік, а «Грузинська мрія» впевнено тримає важелі влади у своїх руках. І жодного разу не зазнавала поразки на національних виборах. Одна з причин такого електорального успіху — вміле жонглювання питанням миру та війни.

«Грузинська мрія» відверто називає своїх політичних опонентів «глобальною партією війни». І лякає суспільство, що повернення до влади прихильників колишнього президента Михайла Саакашвілі може втягнути Тбілісі в нову війну з Москвою. Грузини не забули про втрату Абхазії та Південної Осетії. Але й не забули про російські танки за 20 км від Тбілісі. «Грузинська мрія» цинічно використовує для агітації зображення зруйнованих українських міст, кадри кладовищ, знищені багатоповерхівки й інші жахіття війни. І протиставляє їм кольорові кадри затишних грузинських міст, апелюючи до глибин суспільної свідомости. Неідеально, але ця стратегія впливу на громадську думку працює. Імовірно, що українське суспільство теж можуть готувати до схожого сценарію.

У публічному лексиконі українських публічних осіб зараз уперше зазвучали тези про «партію миру» і «партію війни». Уявити подібне 2022-го було нереально. Політики, які використовують схожі формулювання, наважуються на таке, оскільки сподіваються заробити для себе електоральні бали. Можливо, вони цинічні та не цілком щирі, але й не дурні. Тому намагаються комбінувати правильні запитання, проте пропонують хибні відповіді. Є відчуття, що дискусії про війну і мир із часом лише посиляться. Особливо, якщо влада мовчатиме й уникатиме відвертої, чесної, хоч і непростої розмови зі суспільством.

Є ще другий бік медалі. Хоча українці загалом вірять у перемогу, але реалістично оцінюють поточний стан справ. Тому загалом готові сприйняти завершення бойових дій на поточній лінії фронту. Однак чи правильно було б називати фінал російсько-української війни, коли втрачено 20 % території, не кажучи про значні людські й економічні втрати, українською перемогою? Чи не варто владі й суспільству бути більш чесними передусім зі самими собою? Не для нівеляції подвигу у відбитті російської агресії, а щоб ретельно усвідомити помилки минулого і зробити правильні висновки на майбутнє.

Історія невблаганна. Війна, у якій відсутній явний переможець, на жаль, нерідко має властивість спалахувати повторно. Найкращий спосіб уникнути цього або бути готовими до подібного сценарію — не підміняти бажане дійсним, а об'єктивно оцінити результати війни, власні помилки та здобутки. Якщо припинення бойових дій відбудеться без повного відновлення територіальної цілісности України, це не обов'язково означатиме поразку. Але й називати будь-яке припинення вогню перемогою лише для того, щоб зберегти психологічно комфортну картину світу, було б самообманом.

Напередодні Дня захисників і захисниць президент України Володимир Зеленський зустрівся з українськими воїнами, відзначив їх державними нагородами та присвоїв військові звання, а також вручив підрозділам сил оборони бойові прапори, стрічки відзнаки «За мужність та відвагу» й стрічки почесних найменувань

Нова примара виборів

■ Марко Стріха

У жовтні ц. р. глава Білого дому звинуватив Володимира Зеленського в тому, що той міг завершити війну, але не став цього робити. Дональд Трамп тоді заявив, що Україна має обрати нового президента, який домовиться про завершення війни. На його думку, мирні перемовини повинен вести «хтось інший», а не український президент.

«Зеленський — це людина, яка мала б припинити цю війну ще дуже давно. Якби він послухав мене, то уклав би значно кращу угоду ще дуже давно, і залишилися б живими ще мільйон людей», — сказав господар Овального кабінету.

Він уважає, що, можливо, настав час комусь іншому вести перемовини від імені України, оскільки Зеленський нібито не надто допомагає ситуації. Також Трамп додав, що Зеленський лише ускладнює перемовний процес і демонструє відсутність бажання зупинити бойові дії. «Ми багато дали Україні. Вони ж нам не дали нічого. Зеленський не надто допомагає ситуації. Гадаю, він не хоче її зупиняти», — наголосив американський лідер.

Президент України відреагував на слова свого американського колеги за посадою. Він підкреслив, що главу держави може змінити лише український народ.

Володимир Зеленський назвав постійні російські атаки дронами та ракетами безпосередньою загрозою для виборців. «Мова про тисячі безпілотних літальних апаратів, балістичних ракет, крилатих ракет — як люди можуть голосувати? Річ навіть не в законі. Закон дуже важливий. Але ми говоримо насамперед про безпеку», — зазначив він і розповів, що востаннє безпосередньо спілкувався з президентом США в Нью-Йорку під час сесії Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй наприкінці вересня ц. р.

«Зараз вибори — не головне питання для українського суспільства, — констатував український лідер. — Першочергове завдання — завершити війну й повернутися до нормального життя. Проте провести вибори в Україні під час війни неможливо. Та якщо Трамп і Путін хочуть, щоб я провів вибори, то кажу: дайте нам щонайменше 60 днів перемир'я без жодних інших перемовин. Усього 60 днів, і ми зробимо все можливе, щоб змінити наше законодавство, зробимо все можливе, щоби підготувати певну інфраструктуру безпеки. Але повірте, це виглядає абсолютно небезпечно і неймовірно, бо нам потрібний чесний вибір, нам потрібно, щоб наші солдати мали можливість проголосувати, бо вони мають голосувати, адже захищають нашу країну. І якщо ви думаєте, що я не хочу виборів, це неправда і це несправедливо, і всі у світі це розуміють — я маю на увазі принаймні у Європі, і я впевнений, що й у Сполучених Штатах так само».

«Вибори обов'язково відбудуться, і ніхто не тримається за свою посаду», — запевнив Зеленський. Та водночас відмітив, що вважає своїм обов'язком балотуватися на другий термін, якщо президентські вибори в Україні відбудуться до завершення війни. «Бо я маю захищати свою країну від самого початку й до кінця цієї війни», — пояснив він свою позицію.

ДМИТРА СВЯТАША ЗАТРИМАЛИ У ШВЕЦІЇ

Дмитро Святаш

■ Ярослава Прадід

На в'їзді до Швеції затримали Дмитра Святаша, колишнього народного депутата від Партії регіонів, засудженого за підтримку російської агресії проти України та шахрайство на суму понад 2 млрд грн.

За словами Марка Сафаряна, адвоката фігуранта, його клієнт приїхав до країни, щоб відвідати концерт Стіві Вандера, який виступав у Стокгольмі в межах туру до 50-ліття альбому Songs in the Key of Life Performances. На паспортному контролі Святаш показав український паспорт, хоча має громадянство Російської Федерації (РФ) та України. Після цього йому відмовили у в'їзді до країни й затримали. Правник повідомив, що офіційною причиною відмови у в'їзді стало рішення Польщі про заборону на повторний в'їзд у вересні ц. р., яку внесли до системи країн Шенгенської зони.

Наразі Святаш перебуває в центрі утримання під вартою Міграційної ради Швеції у Мерсті. Його захист подав скаргу до суду. «Уряд України звинуватив Дмитра Святаша в державній зраді та проросійській діяльності. За даними українських спецслужб, Кремль розглядав його як потенційного російського маріонеткового лідера Харківської області, якби росіяни успішно анексували цей регіон», — ідеться в документах.

Та Сафарян уважає, що підстав для утримання його підопічного в міграційному ізоляторі немає. За його словами, Святаш нібито мав усі необхідні документи, маршрут поїздки та мету візиту. Крім того, він начебто «не має проблем із поверненням до РФ і готовий якнайшвидше організувати поїздку приватним літаком».

На початку повномасштабного вторгнення Росії до України 2022 року Святаш публічно виступив із підтримкою росіян та виправдовував захоплення частини східних і південних регіонів України. У серпні 2022-го він опублікував пропагандистський допис, у якому закликав жителів окупованих територій Херсонської, Запорізької та Харківської областей підтримати окупантів та оформлювати російські паспорти.

З 2019 року Святаш проживає в РФ і отримав там громадянство. Відтоді йому заочно повідомили про підозри за ч. 1 ст. 110 (посягання на територіальну цілісність і недоторканність України), ч. 1 ст. 28, ч. 2 ст. 111 (державна зрада) Кримінального кодексу України, а також підозри в легалізації майна та шахрайстві на 2,2 млрд грн.

За даними слідства, будучи бенефіціаром низки підприємств зі складання та продажу автівок з РФ, у 2008—2014 рр. не повернув банківській установі кредит на більш як 50 млн USD, натомість передавши у заставу близько 200 об'єктів нерухомости й корпоративні права. Після настання терміну повернення грошей Святаш використав підроблені документи й переоформив майно під заставою на підконтрольні компанії. Також він фігурує у справі про заволодіння грошима Укрсиббанку. За інформацією слідства, Святаш організував шахрайську схему та не повернув майже 1,1 млрд грн. Зараз перебуває в міжнародному розшуку та вже отримав заочний вирок у справах про шахрайство на 2,2 млрд грн і публічну підтримку російських окупантів. 2024-го його засудили до 12 років позбавлення волі.

Скороход пропонує відмовитися від НАТО

■ Андрій Колотовкін

Анна Скороход, народна депутатка України, внесла до парламенту проєкт змін до Конституції України, що передбачає відмову від стратегічного курсу на набуття повноправного членства в НАТО та закріплення нейтрального статусу держави.

У порівняльній таблиці до документа зазначено, що пропонується прибрати з преамбули Конституції слова про «незворотність європейського і євроатлантичного курсу України», залишивши положення про європейський курс. Натомість у текст пропонують додати норму про нейтральний статус України. У документі нейтральний статус визначають як гарантію невходження України до будь-якого військового союзу та підтвердження відсутності прагнення вчинення агресії проти будь-якої країни. Також проєкт передбачає зміни до ст. 85 Конституції. З повноважень Верховної Ради пропонують прибрати положення про реалізацію стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Організації Північноатлантичного договору. Окремі зміни стосуються повноважень президента та Кабінету Міністрів. Зокрема, з відповідних положень пропонують вилучити згадки про забезпечення стратегічного курсу на членство України в НАТО. Водночас у новій редакції ст. 102 передбачається, що президент буде гарантом реалізації нейтрального статусу України, що включатиме невходження до будь-якого військового союзу.

БАНДИТИЗМ І БЕЗЗАКОННЯ

Ось що принесли окупанти на загарбані ними території

■ Євген Клен

Зараз Російська Федерація (РФ) фактично перетворює тимчасово окуповані території (ТОТ) України на кримінальні анклави, де панують бандитизм і беззаконня. Катастрофічне становище в окупованих регіонах фіксують навіть у закритих звітах та оцінках держави-агресора, повідомило Головне управління розвідки (ГУР) Міністерства оборони України.

ЗНОВУ ДИКЕ ПОЛЕ

У Москві вважають факторами ризику для контролю над ТОТ незаконний обіг зброї та вибухівки, хронічний алкоголізм російських окупантів, що спричиняє вуличні побоїща, зростання кількості кіберзлочинів, розкрадання так званих бюджетних грошей, яких через економічні проблеми в РФ окупаційним адміністраціям виділяють дедалі менше.

Населення перебуває в умовах постійного страху через жорсткий контррозвідувальний режим, загрозу насильства з боку воєнних злочинців з російської армії та репресій із боку силових органів, що посилює негативне ставлення до окупантів.

Тим часом рівень життя падає — злидні та руїна, відсутність роботи, нестача продовольства, медикаментів, пального й засобів першої необхідності посилюють відтік людей. На цьому тлі РФ намагається підвищити рівень позитивної пропаганди, зокрема, про так звані соціально-економічні проєкти, програми підвищення народжуваності тощо. Паралельно загарбники прагнуть максимально ізолювати населення на ТОТ від альтернативних каналів комунікації.

У ГУР попередили, що, аби посилити контроль на ТОТ, Кремль, серед іншого, має намір інтенсифікувати нагляд за російськими окупаційними адміністраціями, зокрема колаборантами, які обіймають в них посади, адже навіть найбільш проросійським із них Москва не довіряє цілковито.

ПРИМУСОВА ПАСПОРТИЗАЦІЯ ТА МІЛІТАРИЗАЦІЯ

У жовтні ц. р. російські спецслужби провели на ТОТ України черговий етап операції «Нелегал-2026». Під час рейдів шукали українців, які відмовилися отримувати російські паспорти. Людей без документів держави-агресора окупанти прирівнюють до «іноземних громадян» і застосовують до них російське міграційне законодавство. Такі дії, за даними ГУР, використовують для примусової паспортизації, виселення місцевих жителів, незаконного привласнення їхнього майна та звільнення з роботи. Розвідники наголосили, що РФ намагається витіснити українців зі захоплених територій, аби заселити їх громадянами РФ. Таку політику в ГУР назвали інструментом етноциду.

Особливо жорсткий тиск зафіксували на тимчасово окупованій Луганщині, де російські силовики перевіряють навіть неповнолітніх і намагаються змусити їх отримати російські документи. Якщо діти або їхні батьки відмовляються, родинам погрожують штрафами, ув'язненням і позбавленням батьківських прав. Таким чином, українців змушують приймати громадянство РФ під загрозою втрати майна та власних домівок. Відмова від російського паспорта може стати приводом для подальшого тиску й примусового виселення.

Водночас у школах і дитячих організаціях на ТОТ масово запроваджують мілітаризацію. Про це розповів Петро Андрющенко, керівник українського Центру вивчення окупації: «Росія збудувала значно ширшу систему: від початкової школи та масових дитячих організацій — через військові ігри та кадетські структури — до практичної підготовки з керування дронами, тактики, зброї та військової медицини». За словами посадовця, на ТОТ Запорізької області 10 154 учні охоплені проєктом «Орлята России», понад 23 тис. дітей — «Движением первых», ще більш ніж 2 тис. пройшли через «Зарницу 2.0», а в «Юнармии» налічується 355 учасників. «Центр «Воин» уже заявляє 14 450 підготовлених курсантів», — зазначив Андрющенко. Паралельно у школах військово-прикладний блок займає вже близько половини навчального курсу.

БЕЗ ВОДИ Й ЕЛЕКТРИКИ

А загальна ситуація дуже погіршується. Приміром, на ТОТ Луганщини окупанти вимагають підтвердити інвалідність за російським законодавством. Наразі її не підтвердило близько 20 тис. осіб, за що їм погрожують позбавленням соціальних виплат. Про це поінформував Олексій Харченко, начальник Луганської обласної військової адміністрації (ОВА). «Окупанти встановили два граничні терміни, по завершенні яких не визнаватимуть довідки про встановлення інвалідності українського зразка й ті, що були видані лікарями «молодої республіки» з 2014-го по 2022 рік. Безстрокові росіяни вимагають переоформити до кінця 2027-го», — розказав він.

Крім того, без водопостачання залишились дев'ять міст і навколишні села тимчасово окупованої Луганщини. «Багаторічна бездіяльність загарбників у сфері житлово-комунального господарства призвела до масових утрат води. Помпувальне обладнання виходить із ладу в різних куточках», — відмітив Харченко.

А тим часом одна з багатоповерхівок Сіверськодонецька, яку окупанти ще кілька років тому віднесли до першочергових у капітальному ремонті, залишається в жалюгідному стані. У будинку лише частково перекрили дах і вибірково замінили радіатори опалення. Однак, згідно з «документацією», на об'єкті провели капітальний ремонт», — зауважив начальник ОВА.

Тимчасово окупована Алупка й частина Севастополя та Ялти залишилися без електропостачання. В окупованому Криму запланували обмеження водопостачання.

САНКЦІЇ

Відтак Володимир Зеленський підписав указ про санкції проти осіб, причетних до проведення незаконних виборів на ТОТ України. До пакета санкцій увійшли 44 фізичні особи, які діють в інтересах РФ і сприяють тимчасовій окупації в Донецькій, Луганській, Херсонській, Запорізькій областях, на півострові Крим і в Севастополі. «Частина з них уже «обиралася» так званими депутатами незаконно утворених місцевих рад на ТОТ України. Серед них є злочинці та поплічники держави-агресора. Зокрема, це пропагандистка Ірина Куксенкова та колишній український депутат Юрій Онищук, який після окупації Мелітополя співпрацює з росіянами», — ідеться в повідомленні глави держави.

Київ наголосив, що ці «вибори» є нелегітимними, результати такого голосування і всі документи, що оформлюють у процесі таких «виборів», не мають жодного юридичного підґрунтя. Вони грубо порушують норми та принципи міжнародного права. А Верховна Рада України запровадила обмежувальні заходи щодо трьох членів Центральної виборчої комісії РФ за організацію цих фіктивних виборів.

Своєю чергою Європейський Союз (ЄС) увів санкції через «вибори» до Державної думи РФ на ТОТ України. Керівництво Унії рішуче засудило організацію цих так званих виборів, що порушує законодавство України та міжнародне право, зокрема Статут Організації Об'єднаних Націй, а також підриває незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України.

До переліку осіб увійшли 74 кандидати, які балотувалися від різних партій. «Беручи участь у «виборах» до Держдуми РФ, ці особи активно сприяли спробам легітимізувати загарбницьку війну Росії проти України та підтримували незаконну окупацію українських територій. На підсанкційних осіб поширюється заборона на в'їзд до ЄС або транзит через його територію, а також заморожування активів. Громадянам і компаніям Євросоюзу заборонили надавати їм у розпорядження кошти, фінансові активи чи економічні ресурси.

Олексій Харченко

ВІД БАГАТОРІЧНОЇ ДРУЖБИ — ДО РОЗРИВУ

■ Мирослава Бзікадзе

Рішення Львівської обласної ради (ЛОР) оголосити 2027-й роком Української повстанської армії (УПА), Романа Шухевича й Олега Ольжича спричинило дипломатичний скандал із Республікою Польща (РП). Перемишль зупинив співпрацю зі Львовом, Люблінське воєводство розірвало угоду з Львівщиною, інші польські міста також виступили з критикою.

РІШЕННЯ, ЩО СПРИЧИНИЛО СКАНДАЛ

Українсько-польські відносини опинилися під новим тиском через рішення ЛОР, яке несподівано перетворилося на причину серйозного конфлікту між місцевими органами влади двох країн. Для української сторони вшанування цих постатей пов'язане з боротьбою за незалежність і державність. Однак в РП таке рішення сприйняли вкрай негативно. Причина — болюча історична пам'ять про Волинську трагедію та злочини проти польського цивільного населення, відповідальність за які польська сторона покладає саме на УПА.

Реакція польських політиків і представників місцевого самоврядування не забарилася. Замість звичного дипломатичного обміну заявами конфлікт перебрався у практичну площину: польські регіони та міста взялися переглядати партнерські стосунки з українськими громадами.

Одним із перших кроків стало рішення міської ради Перемишля. Там одностайно підтримали зупинення партнерської співпраці зі Львовом. За відповідну резолюцію проголосував 21 депутат. Документ передбачає, що Войцех Бакун, президент міста, має вжити юридичних заходів для розірвання угоди про співпрацю, що діяла з 1995 року.

Позиція польської сторони полягає в тому, що рішення ЛОР ображає пам'ять польських жертв і суперечить принципам історичної правди та взаємної поваги. Бакун заявив, що спільні заходи між містами зупиняються доти, доки львівська влада чітко не визначить свою позицію щодо ініціатив, які польська сторона вважає спрямованими проти РП і поляків.

Водночас рішення Перемишля залишає можливість відновлення партнерства. Для цього ЛОР має остаточно скасувати або офіційно відкликати свою ухвалу, а міська влада Львова — чітко дистанціюватися від ініціатив, які польські депутати трактують як прославлення структур, відповідальних за злочини проти цивільного населення.

Ще серйознішим сигналом стало рішення Люблінського воєводства. Його сейм одноголосно підтримав розірвання угоди про економічну, торговельну, науково-технічну та культурну співпрацю з Львівською областю. За відповідну резолюцію проголосували всі 30 депутатів, присутніх на засіданні.

Ярослав Ставярський, маршалок Люблінського воєводства, сказав, що не бачить можливости партнерства з тими, хто, на його думку, прославляє людей, відповідальних за злочини проти поляків. Він наголосив, що рішення має стати чітким політичним сигналом: історичне примирення неможливе без визнання правди про минуле. Ідеться про угоду, укладену ще 2004-го. Вона передбачала співпрацю між двома регіонами в різних сферах: економіці, культурі, науці й торгівлі.

КОНФЛІКТ МОЖЕ РОЗШИРИТИСЯ

Важливо, що в цьому випадку рішення стосується не лише Львова як міста, а й усієї Львівської області. Тобто конфлікт уже вийшов за межі відносин між окремими муніципалітетами й охопив міжрегіональне партнерство.

Адже на цьому реакція польських місцевих органів влади не завершилася. Лукаш Гібала, президент Кракова, запропонував депутатам розглянути можливість зупинення партнерства зі Львовом. Він пояснив, що РП підтримує Україну в боротьбі проти російської агресії, однак партнерські стосунки мають ґрунтуватися на історичному примиренні та взаємній повазі. Водночас акцентував, що йдеться саме про можливе зупинення, а не остаточне розірвання партнерства.

Вроцлавська міська рада зі свого боку одностайно засудила рішення Львівської обласної ради. Депутати закликали українську сторону переглянути підхід до вшанування історичних постатей, які викликають гострі суперечки в Польщі.

Свою позицію висловили також у Підкарпатському та Малопольському воєводствах. Представники місцевої влади звернулися із закликом до України враховувати пам'ять польських жертв і не допускати героїзації постатей, яких в РП вважають причетними до злочинів проти цивільного населення.

Войцех Бакун

Отже, наразі важливо розрізняти вже ухвалені рішення та політичні заяви: Перемишль зупинив партнерську співпрацю зі Львовом, Люблінське воєводство підтримало розірвання угоди з Львівщиною, тоді як у Кракові питання зупинення партнерства лише запропонували розглянути.

ГОЛОВНА ПЕРЕШКОДА

Суперечки навколо історії українського національно-визвольного руху залишаються однією з найскладніших проблем у відносинах Києва та Варшави. В Україні УПА розглядають як частину боротьби за незалежність, а її учасників — як людей, які протистояли окупаційним режимам і боролися за створення української держави.

У польському суспільстві сприйняття УПА значною мірою пов'язане з подіями 1943—1944 рр. на Волині та Галичині, коли внаслідок масового насильства загинули десятки тисяч поляків. Польська держава кваліфікує ці події як геноцид польського населення.

Водночас українська та польська історіографії мають суттєві розбіжності в оцінках причин, перебігу й відповідальности за насильство. Історична пам'ять у двох суспільствах залишається надзвичайно чутливою темою, яку нерідко використовують у внутрішньополітичних дискусіях.

Проблема полягає ще й у тому, що історичні суперечки відбуваються на тлі повномасштабної війни Росії проти України. Польща є одним із важливих партнерів Києва у питаннях безпеки, військової підтримки, логістики і європейської інтеграції. Тому загострення відносин із Варшавою створює додаткові дипломатичні труднощі для України.

Міністерство закордонних справ (МЗС) України назвало рішення ЛОР контрпродуктивним для зусиль із розвитку українсько-польських відносин. У відомстві підкреслили, що ініціатива була ухвалена без попередніх консультацій з МЗС та іншими центральними органами влади, тож це рішення було ухвалене на регіональному рівні — органом місцевого самоврядування. А депутати, які голосували за нього, не зверталися за порадами ані до МЗС, ані до інших органів центральної влади, аби оцінити наслідки своїх дій для двосторонніх відносин із Польщею. «Переконані, що наше стратегічне партнерство потребує стриманости та передбачуваности, фахового й відкритого діалогу, розбудови довіри. Політичні рішення регіональних органів місцевого самоврядування не мають шкодити національним інтересам України, насамперед у сфері безпеки і європейської інтеграції. Водночас закликаємо польську сторону утриматися від різких кроків, які можуть завадити тренду нормалізації відносин», — додали українські дипломати.

ДО СЛОВА

Дональд Туск, прем'єр-міністр РП, також публічно висловив своє невдоволення. Він заявив, що Володимир Зеленський дав зрозуміти: не підтримуватиме подальших кроків ЛОР щодо проголошення 2027-го роком УПА та Романа Шухевича. Водночас польська сторона вдалася і до персональних обмежень. Святослава Шеремету, депутата ЛОР, який виступив ініціатором відповідної ідеї, внесли до польського реєстру небажаних осіб зі забороною в'їзду до Шенгенської зони на п'ять років. Усе це свідчить про те, що суперечка вже давно перестала бути лише дискусією істориків. Вона перетворилася на політичне питання, що впливає на контакти між державами та їхніми регіонами.

Палала колишня резиденція Гітлера

■ Іванна Якимчук

У Баварських Альпах на південному сході Німеччини сталася пожежа в колишній резиденції Адольфа Гітлера, відомій як «Орлине гніздо».

На місце високо в горах прибули пожежники й поліція. Однак гасіння ускладнили погодні умови: дощ змінився сильним снігопадом. Після кількох годин роботи вночі рятувальникам довелося покинути місце події. Вони розраховували продовжити роботу наступного дня, проте не змогли потрапити всередину будівлі через небезпеку падіння уламків.

Тим часом правоохоронці зупинили мотоцикліста, який рухався дорогою в протилежному напрямку, і затримали його. За даними прокуратури, 33-річний чоловік є громадянином Німеччини й має зв'язок із районом Берхтесґадена, однак не проживає там.

Після затримання його допитали. У прокуратурі заявили, що чоловік мав ознаки психічного захворювання, тому його планують відправити до психіатричної установи. Слідство також перевіряє можливий політичний мотив злочину з огляду на історичне значення будівлі. Водночас у поліції зазначили, що наразі немає ознак причетности до пожежі інших осіб.

«Орлине гніздо» використовували для зустрічей Гітлера в 1938—1945 рр. Резиденція споруджена на скелі на висоті 1834 м над рівнем моря. Дістатися до неї можна ліфтом, прокладеним усередині скелі поблизу завершення гірської дороги. Звичайний автомобільний рух цією дорогою заборонений, однак удень нею курсують автобуси, які доправляють туди відвідувачів.

Під час Другої світової війни будівля практично не постраждала. З 1952-го вона працює як кафе та ресторан, а також є частиною історичної експозиції, присвяченої минулому цього місця. Сам Гітлер відвідував «Орлине гніздо» нечасто. Значно більше часу він проводив у резиденції Берґхоф, що неподалік від Берхтесґадена. Її руїни підірвали 1952 року.

Після пожежі представники влади заявили про намір відновити «Орлине гніздо», однак конкретних планів щодо реконструкції ще не оприлюднили.

У КАЗАХСТАНІ АКТИВІЗУВАЛАСЯ ДЕРАДЯНІЗАЦІЯ

■ Андрій Підкуймуха

У с. Кушмуруні Костанайської области Республіки Казахстан на вимогу обласного акімату демонтували пам'ятник Леніну. Про це поінформувала Служба зовнішньої розвідки (СЗР) України. Це рішення не було спонтанним: спроби позбутися радянського символу на центральній площі вчиняли ще 2015-го та 2022 року, проте прибічники СРСР тоді відстояли свого кумира. Та цього року обласна влада нарешті поставила в цьому питанні крапку.

Місцеві жителі зібрали майже 400 підписів на підтримку цього рішення. Ініціативна група пояснила свою позицію тим, що радянський режим безпосередньо пов'язаний із голодомором і політичними репресіями. «Кількість жертв під час «ашаршилику» (масового голоду в Казахстані на початку 1930-х рр.), за різними підрахунками, сягає до 2,3 млн осіб — це майже половина тодішнього населення країни. Фахівці називають ці події «казахським голодомором» за взірцем України», — повідомили розвідники.

Знесення пам'ятника Леніну в далекому казахському селищі серйозно збентежило російських політтехнологів. «Прирівнювання казахської та української трагедій у сумі з іншими складовими дерадянізації цілком руйнують російські наративи про «щасливе радянське минуле», зокрема для колишніх республік СРСР», — указали в СЗР.

Там нагадали, що Російська Федерація (РФ) на всіх міжнародних рівнях позиціонує себе правонаступницею Радянського Союзу. При цьому актуалізація національних історій кожної держави, що утворилися після розвалу СРСР — з усіма їхніми катастрофами і бідами, — зводить нанівець міфологізацію радянської доби. «За цією новою логікою стає очевидним, що цілі республіки насильно утримували під ганебним управлінням Москви. Відповідно, РФ, яка бачить себе правонаступницею СРСР, має відповісти за злочини», — відзначили в установі.

А також наголосили на тому, що останнім часом процеси дерадянізації активізувалися по всій Центральній Азії, та уточнили, що в кожній країні вони мають свої особливості. «Так, у Киргизстані цього року лунають заклики провести повну декомунізацію та дерусифікацію. Узбекистан взагалі вважають лідером у цих процесах у регіоні. Таджикистан робить акцент на зміцненні національної ідентичности й історичної самосвідомости», — відмітила СЗР.

Там також поінформували, що при цьому Туркменістан дотримується власного шляху побудови національного суверенітету в межах ізоляціоністсько-нейтральної моделі. «Попри різницю підходів, усі процеси дерадянізації в країнах Центральної Азії спрямовані на одну мету — знизити залежність від РФ та зменшити її вплив», — ідеться в повідомленні.

РФ намагається демонструвати стабільність

■ Василь Нетудихата

Попри занепад економіки, Кремль продовжує вдавати із себе світового гравця.

Через блокування інших шляхів зерно на експорт відправили арктичним морським маршрутом вперше із часів Другої світової війни. Мурманськ лежить майже за 2 тис. км на північ від Москви, неподалік від кордону з Норвегією. Дістатися порту можна через нейтральні води. Загалом там планують завантажити близько 28 тис. т пшениці на корабель, який вирушить до марокканської Касабланки.

Туреччина, яка імпортує російське зерно, раніше очолювала зусилля щодо запровадження припинення вогню та відновлення перевезень у Чорному морі. Однак РФ заявила, що вже не зацікавлена в укладенні нової зернової угоди. Чорноморську зернову ініціативу за посередництва Анкари й Організації Об'єднаних Націй погодили в липні 2022-го. Вона мала забезпечити експорт українського зерна Чорним морем. 2023 року РФ вийшла з угоди, заявивши, що її власний експорт продовольства й добрив нібито постає перед перешкодами.

Від початку нового зернового сезону Росія і Україна атакують порти й кораблі одна одної, що фактично зупинило колись активну торгівлю сільськогосподарською продукцією в Чорному морі. Відтак Москва намагається зберегти ключові ринки збуту на Близькому Сході та в Азії, шукаючи альтернативних маршрутів постачання.

Своєю чергою російський алюмінієвий гігант «Русал» підписав із Ґаною меморандум про створення спільного підприємства для видобутку й переробки бокситів — сировини для виробництва алюмінію. Угоду уклали з державною агенцією Ґани з розвитку алюмінієвої промисловости. За словами Євгена Нікітіна, глави «Русалу», компанія розраховує видобувати в Ґані 5 млн т бокситів і переробити 1,2 млн т.

«Русал» є найбільшим виробником алюмінію у світі за межами Китаю і вже має активи з видобутку й переробки сировини в Африці. Зокрема, компанія розробляє родовище бокситів Діан-Діан та управляє комплексом Friguia у Ґвінеї. Його потужність становить 600 тис. т глинозему на рік.

■ Мирослава Бзікадзе

ПУТІН ЗІБРАВ АФРИКАНСЬКИХ ЛІДЕРІВ

Кремль намагається розширити свій вплив і заручитися підтримкою Чорного континенту

На третій саміт Росія—Африка до російської столиці запросили представників 48 африканських держав, зокрема, близько 20 глав держав.

ПРО ЩО ДОМОВЛЯВСЯ ПУТІН

Кремль позиціонує цю зустріч як майданчик для поглиблення економічного, політичного та військового партнерства. Водночас масштаб заходу демонструє, що Москва не має наміру відмовлятися від боротьби за вплив на африканському континенті, попри міжнародну ізоляцію через повномасштабне вторгнення до України. Співголовою заходу став Еварист Ндаїшиміє, президент Бурунді та чинний голова Африканського союзу.

Попередні саміти проводили в Сочі 2019 року та Санкт-Петербурзі 2023-го. Цьогорічна зустріч стала черговою спробою Кремля продемонструвати, що Російська Федерація (РФ) зберігає міжнародних партнерів і має можливості розширювати свою присутність за межами традиційної сфери впливу.

Під час відкриття саміту російський диктатор заявив, що світ нібито переживає перехід до багатополярної системи, у якій країни Африки повинні відігравати значно помітнішу роль. Він закликав посилити представництво африканських держав у Міжнародному валютному фонді та Світовому банку. А також традиційно звернувся до теми колоніального минулого континенту, наголошуючи на підтримці, яку Радянський Союз надавав африканським країнам у боротьбі за незалежність.

Путін намагався представити Москву як альтернативу західним державам, звинувативши їх у збереженні неоколоніальних підходів та експлуатації ресурсів Африки. За словами володаря Кремля, РФ нібито готова розвивати співпрацю на рівних умовах, інвестувати в місцеве виробництво, передавати технології та допомагати африканським державам розбудовувати економіку.

Серед ключових напрямів співпраці він назвав постачання зерна, добрив та іншої сільськогосподарської продукції, енергетику та будівництво інфраструктурних об'єктів, видобуток корисних копалин, військово-технічну співпрацю та підготовку силових структур, освіту, науку й підготовку фахівців.

За даними Путіна, торік товарообіг РФ із африканськими країнами перевищив 27 млрд USD. Москва також оголосила про готовність збільшувати постачання зерна та мінеральних добрив на Чорний континент. Диктатор стверджував, що торік РФ передала до Африки більше як 18 млн т зерна, а за перші дев'ять місяців 2026-го — іще 13 млн т. Крім того, у російських університетах навчається близько 40 тис. студентів з африканських держав. Окрему увагу Путін приділив оборонній сфері. За його словами, РФ має міжурядові угоди про військову та військово-технічну співпрацю зі 45 африканськими країнами.

ВІЙСЬКОВИЙ ВПЛИВ

Африканський напрямок важливий для Кремля не лише з економічного погляду. Впродовж останніх років РФ активно намагається закріпитися в регіоні через військову співпрацю, постачання озброєння та підтримку окремих політичних режимів.

Особливо помітною російська присутність стала в Малі, Ніґері та Буркіна-Фасо. Після воєнних переворотів там і погіршення відносин із традиційними західними партнерами місцеві військові уряди почали активніше співпрацювати з Москвою.

Спершу важливу роль у цьому процесі відігравала приватна військова компанія «Ваґнер». Тепер вона інтегрувалася в Африканський корпус. Російські військові структури залучені до співпраці з окремими африканськими урядами у сфері безпеки, охорони та підготовки місцевих силових підрозділів. Таким чином Москва отримує не лише військових партнерів, а й додаткові політичні важелі впливу.

За оцінками Associated Press, у Ніґері, Малі та Буркіна-Фасо можуть перебувати від 1,7 тис. до 2 тис. російських військових підрядників. У Центральноафриканській Республіці їхню кількість оцінюють приблизно в 1 тис. осіб.

НАВІЩО КРЕМЛЮ АФРИКА

Активізація відносин із країнами Африки має для Москви виразний геополітичний вимір. Після початку повномасштабної війни проти України РФ отримала західні санкції, дипломатичний тиск та обмеження контактів із багатьма державами. За таких обставин Кремль намагається розширювати співпрацю з країнами Глобального Півдня, серед яких Африка посідає особливе місце.

Континент об'єднує 54 держави й має найбільший регіональний представницький блок в Організації Об'єднаних Націй. Тому підтримка африканських країн або хоча б їхня нейтральна позиція щодо російсько-української війни має для Москви практичне значення.

> «Участь африканських делегацій у московському форумі не означає підтримки російської агресії»

Водночас співпраця з африканськими державами відкриває для РФ і додаткові ринки збуту, можливості для торгівлі та доступ до природних ресурсів. Це особливо важливо для російської економіки в умовах санкційного тиску.

Ще один напрям — інформаційний. Москва активно використовує історичну пам'ять про радянську підтримку антиколоніальних рухів, намагаючись протиставити себе колишнім європейським метрополіям. Путін знову використав цю риторику, представляючи РФ як державу, що нібито виступає за суверенітет африканських країн і проти втручання Заходу в їхні внутрішні справи.

ПОЛЕ КОНКУРЕНЦІЇ

Москва не є єдиним зовнішнім гравцем, який прагне посилити позиції на африканському континенті. За вплив у регіоні конкурують США, країни Європейського Союзу та Китай. Останній має значну економічну присутність, інвестує в інфраструктуру, транспортні коридори, видобуток корисних копалин і промисловість. Західні держави традиційно співпрацюють із багатьма африканськими країнами у сфері торгівлі, безпеки, освіти й розвитку.

РФ натомість робить особливий акцент на військовій співпраці, політичних контактах із владою і використанні антиколоніальної риторики. Та економічні можливості Москви не варто переоцінювати. Попри заяви про зростання товарообігу, РФ залишається лише одним із багатьох зовнішніх партнерів Африки. Її економічна присутність суттєво поступається масштабам китайських та європейських зв'язків із континентом. Однак військова й політична складові дозволяють Кремлю зберігати вплив навіть за відносно обмежених економічних ресурсів.

Окреме занепокоєння викликають повідомлення про вербування громадян африканських країн для участи у війні проти України. Міжнародні організації звертали увагу на випадки обманного або примусового залучення іноземців до російських військових структур.

ЩО ОЗНАЧАЄ ЦЕЙ САМІТ ДЛЯ УКРАЇНИ

Для України посилення російської присутности в Африці є окремим дипломатичним викликом. Москва намагається закріпити там наратив, відповідно до якого війна проти України нібито є частиною ширшого протистояння РФ зі Заходом.

Ця риторика може знаходити відгук у країнах, які мають складну історію стосунків із колишніми колоніальними державами, залежать від зовнішніх постачань продовольства або прагнуть диверсифікувати міжнародні партнерства.

Для Києва важливо не допустити, щоб РФ монополізувала діалог із країнами Африки та використовувала історичні й економічні зв'язки для виправдання агресії. Україна також має власні інтереси на континенті — від продовольчої безпеки та експорту зерна до дипломатичної підтримки української формули миру й міжнародних рішень щодо територіальної цілісности.

Водночас український проєкт «Хочу жить» опублікував відеозвернення до учасників саміту Росія—Африка африканських військовополонених, які воювали на боці РФ проти України. Вони просили сприяти їхньому поверненню на батьківщину. У проєкті вказали, що за час повномасштабної війни в український полон потрапили громадяни 18 африканських країн, однак РФ під час обмінів не повернула жодного іноземного військовополоненого.

НІЯКА ЦЕ НЕ ПЕРЕМОГА

Проте участь африканських делегацій у московському форумі сама собою не означає підтримки російської агресії. Кожна держава має власні інтереси, а співпраця з Москвою не обов'язково передбачає згоду з усіма діями Кремля. Однак очевидно, що РФ намагається перетворити економічні, історичні та військові зв'язки з африканськими країнами на довготривалий інструмент міжнародного впливу.

Самуель Окудзето Аблаква, міністр закордонних справ Ґани, заявив, що Путін заборонив участь громадян його країни у війні проти України. За його словами, ідеться про незаконне вербування або добровільний вступ громадян Ґани на військову службу.

Також Аблаква розповів, що РФ погодилася співпрацювати з Ґаною над будівництвом атомної електростанції потужністю 2 тис. МВт. Цьому передувала заява корпорації «Росатом» про те, що вона веде перемовини з чотирма африканськими країнами, зокрема із Ґаною, щодо великих ядерних енергетичних проєктів. Крім того, Москва пообіцяла підтримку сільськогосподарського сектору Ґани та збільшення стипендій для ґанських студентів, які навчаються в РФ. Та чи зможе дотриматися обіцянок?

ВИХІД США З НАТО

МОЖЕ СПРОВОКУВАТИ ЯДЕРНИЙ ВИБУХ

■ Forbes

Скорочення американської військової присутності у Європі або вихід США з НАТО можуть посилити ризик російської агресії проти Литви, Латвії та Естонії, зазначає Forbes.

За оцінкою експертів, після України потенційними цілями Москви можуть стати країни Балтії. Їхні збройні сили поступаються російській армії за чисельністю та військовими можливостями. За відсутності підтримки НАТО стримувати можливий наступ Російської Федерації (РФ) цим державам стане значно складніше. Часопис також звернув увагу на прогнози Данської служби військової розвідки щодо темпів відновлення військового потенціалу РФ.

Згідно з оцінками фахівців, приблизно через шість місяців Росія може бути готовою до локального збройного конфлікту зі сусідньою державою. Через два роки вона потенційно зможе розпочати регіональну війну проти кількох країн Балтійського регіону, а приблизно через п'ять літ — масштабний воєнний конфлікт у Європі.

Європейські держави ще мають достатній потенціал, аби протистояти РФ у звичайній війні навіть без участі американських військ. Проте можливе застосування ядерної зброї суттєво ускладнює прогнозування перебігу такого протистояння.

Москва може розглядати ядерний удар як один зі сценаріїв, якщо російська армія опиниться на межі поразки. Такий крок міг би бути спрямований на те, щоб запобігти розгрому російських військ, особливо якщо європейські сили створюватимуть загрозу території РФ.

Водночас побоювання щодо можливої відповіді з боку США або Франції можуть стати стримувальним чинником для Кремля та змусити його відмовитися від використання ядерної зброї. На тлі ядерних погроз Москви Париж надає дедалі більше уваги власному ядерному потенціалу. За даними Forbes, президент Еммануель Макрон підтримує модернізацію французького ядерного арсеналу та розширення можливостей ядерного стримування для захисту союзників.

Згідно з даними Федерації американських учених, ядерний арсенал Франції налічує близько 290 боєголовок. Ще приблизно 80 списаних боєголовок очікують на демонтаж. Але в разі війни між Росією і європейськими державами без застосування ядерної зброї країни Європи, імовірно, зможуть здобути перемогу над російськими військами в Балтійському регіоні.

Конфлікт через Starlink

■ Financial Times

Сполучені Штати попередили Європейський Союз (ЄС) про можливі жорсткі заходи у відповідь, якщо Брюссель обмежить доступ американських компаній до європейського ринку супутникового зв'язку. Ендрю Паздер, посол США в ЄС, заявив, що наслідки для європейських операторів можуть бути «руйнівними» з огляду на масштаби американського ринку, вказує Financial Times.

Як зазначає видання, у Євросоюзі прагнуть зменшити залежність від американських технологій. Серед причин — побоювання щодо непередбачуваних рішень Дональда Трампа та ризиків, пов'язаних із домінуванням іноземних компаній у критично важливій інфраструктурі.

Водночас пропозиції щодо нового розподілу радіочастот викликали критику з боку SpaceX, яка належить Ілону Маску. Компанія попередила, що запропоновані зміни можуть погіршити якість зв'язку в Україні, де Starlink відіграє важливу роль у забезпеченні зв'язком як цивільного населення, так і військових.

Європейська комісія (ЄК) запропонувала зарезервувати частину діапазону частот для європейських компаній. Ідеться про спектр, що дає змогу смартфонам безпосередньо під'єднуватися до супутників. Такий підхід може обмежити доступ до відповідних частот для американських і китайських компаній. Європейський парламент також уніс пропозиції, спрямовані на посилення вимог до неєвропейських компаній, що претендуватимуть на стратегічні радіочастоти.

Розподіл смуги частот 2 ГГц запланований на 2027 рік. У межах ініціативи ЄК європейські телекомунікаційні оператори Deutsche Telekom, Orange, Vodafone і Telefonica мають об'єднати зусилля, щоб отримати доступ до цього ресурсу.

TikTok заблокував фільм про Маска

■ Hollywood Reporter

Платформа TikTok повністю заблокувала офіційний рекламний акаунт документального фільму Musk режисера Алекса Гібні, присвяченого діяльності Ілона Маска. Про це пише The Hollywood Reporter. Блокування відбулося в той момент, коли стрічка розширила театральний прокат до більш ніж 470 кіноекранів у Північній Америці.

Компанія Bleecker Street, дистриб'ютор стрічки, повідомила, що отримала попередження від представників TikTok про постійне блокування рекламного облікового запису. Незабаром після цього сторінка фільму зникла з платформи. За словами представника дистриб'ютора, компанія розчарована ухваленням такого рішення.

У повідомленні, яке отримала Bleecker Street, зазначалося, що причиною стали порушення політики платформи щодо політичного контенту. Зокрема, ішлося про серйозний рівень порушень, який скоїв цей акаунт, і про те, що окремі порушення призвели до негайного блокування. Водночас не було уточнено, які саме публікації або дії стали підставою для такого рішення. Публічних пояснень щодо цього інциденту TikTok не надала.

Листування між представниками TikTok і Bleecker Street свідчить, що низка рекламних матеріалів була відхилена або видалена після повторних перевірок. Зокрема, під обмеження потрапив трейлер фільму, який, за словами офіційного представника платформи, і надалі видалятимуть через політичний характер контенту.

До блокування акаунт мав понад 10 тис. підписників і його використовували для публікації коротких відео та промоційних матеріалів, присвячених виходу фільму.

Це вже не перший випадок труднощів із просуванням стрічки на великих цифрових платформах. Раніше Google та Meta відмовлялися розміщувати платну рекламу фільму, проте згодом змінили своє рішення, назвавши відмову помилкою. Натомість TikTok і платформа X продовжують заборону рекламних матеріалів проєкту.

Документальний фільм Musk, що триває майже чотири години, досліджує діяльність Ілона Маска і його компанії та політичну активність. Цікавим фактом є те, що у фільмі згадується Ларрі Еллісон, співзасновник Oracle, який володіє значною часткою американського підрозділу TikTok. У стрічці демонструється його текстове повідомлення Ілону Маску, в якому він висловлює готовність фінансово підтримати придбання мільярдером Twitter.

За інформацією Bleecker Street, оскарження блокування рекламного акаунту все ще триває. Його втрата під час загальнонаціонального прокату ускладнює маркетингову кампанію фільму, особливо з огляду на плани дистриб'ютора додатково просувати публікації за допомогою рекламних інструментів. Іронічно, що незадовго до блокування на акаунті з'явився допис зі закликом переглянути фільм до того, як його закриють.

НАСЛІДКИ ВИБОРІВ У США

Для подолання президентського вето все ще бракує голосів

■ Ігор Голод

На проміжних виборах у США 3 листопада Демократична партія здобула контроль над обома палатами Конґресу.

НЕДОСТАТНЯ ПЕРЕМОГА

До виборів провладна Республіканська партія мала 53 голоси в Сенаті та 218 — у Палаті представників. Тепер демократи й двоє незалежних кандидатів, які підтримують їх, забезпечили собі щонайменше 54 місця в Сенаті та щонайменше 237 у Палаті представників. Для більшости в ній вистачало б 218. Тим часом однопартійці глави Білого дому отримали лише близько 185—195. Відтак Associated Press констатувала: «Демократична партія отримала достатню кількість місць у Сенаті та Палаті представників, щоб контролювати законодавчу владу». Білл Міллер, стратег республіканців у Техасі, резюмував: «Це катастрофа першого рівня». Браян Ланза, колишній радник Дональда Трампа, із цим погодився: «За все моє життя жоден президент не зазнавав такого повного неприйняття».

Новий склад Конґресу, який складе присягу 3 січня 2027 року, суттєво обмежить можливості адміністрації Трампа. Демократи зможуть блокувати його законодавчі ініціативи, призначати розслідування, впливати на затвердження федеральних призначень і посилити парламентський контроль за діяльністю виконавчої влади. Мойра Донеган, колумністка британської The Guardian, наголосила: «Тепер, маючи більшість у Сенаті, демократи зможуть проводити розслідування щодо діяльности Трампа й членів його кабінету, привертаючи увагу громадськости до питань свого порядку денного, відстоювати конституційні прерогативи Конґресу та блокувати призначення республіканцями суддів. Те, наскільки розгромними є результати, уже змусило Трампа визнати перемогу демократів».

СПІВПРАЦЯ — ПІД ПИТАННЯМ

У ніч виборів президент заявив в інтерв'ю The New York Times, що «абсолютно готовий» визнати результати волевиявлення. А також запевнив: «Ми з нетерпінням чекаємо на співпрацю з ними (демократами. — *Ред.*)» А після завершення перегонів пообіцяв журналістам: «Маємо намір співпрацювати з демократами».

Проте Том Ніколс, оглядач The Atlantic, висловив сумнів: «Чи дотримається президент цих обіцянок — залишається лише здогадуватися». Адже ще 1 листопада Bloomberg цитувала такий анонс Трампа: «Демократи надсилатимуть різні пропозиції. А я накладатиму на них вето (для його подолання потрібні дві третини голосів у кожній палаті Конґресу. — *Ред.*). Зрештою, після місяця чи двох, коли все відхилятимуть, адже це просто марнування часу, вони прийдуть і стануть домовлятися».

І вже наступного дня після виборів у заяві Білого дому стверджувалося, що демократи зазнають невдачі у своїх спробах скасувати все, що зробив президент. А CNN із посиланням на джерела з оточення Трампа повідомила 4 листопада, що президент США готовий розширити межі своїх повноважень, щоб досягати реалізації цілей навіть без підтримки Конґресу.

Тож Віталій Портников, український політичний оглядач, відзначив: «Демократична більшість у Палаті представників може гальмувати рішення Трампа, але це не означатиме припинення його влади». Демократи можуть оголосити Трампу імпічмент простою більшістю голосів у Палаті представників. Водночас для усунення Трампа з посади демократам голосів у Сенаті бракує: для цього потрібна підтримка двох третин присутніх сенаторів.

Ігор Ейдман, український соціолог і публіцист, не виключає, що багато конґресменів-республіканців будуть зацікавлені приєднатися до імпічменту Трампу, який майже напевно ініціюють демократи, щоб швидше скинути цей тягар із шиї своєї партії, але більшість аналітиків і політичних оглядачів у цьому сумнівається. Своєю чергою Тарас Радь, український політолог, зауважив: «Сумнівно, чи вдасться знайти ці додаткові голоси серед республіканців, оскільки ті думають про своє політичне виживання».

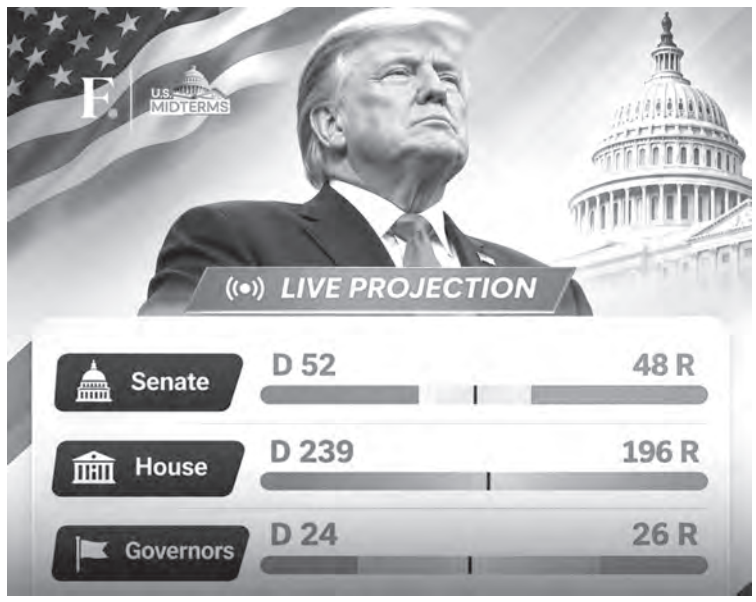
НОВІ РИЗИКИ ДЛЯ СВІТУ

Sky News застеріг, що проблеми всередині країни — розслідування, бюджетні обмеження та політичний глухий кут — можуть призвести до того, що президент посилить турбулентність на міжнародній арені, на яку в нього є кращі повноваження. «Стриманий і переслідуваний удома, він залишиться вільним вигинатися та позувати за кордоном. І цього разу йому вже не буде потреби турбуватися про вибори, адже не залишилося нічого, із чим можна було б боротися», — зазначив телеканал.

Його журналісти відмітили, що за два роки Трампу вдалося перевернути світ — стати на бік Російської Федерації (РФ), розпочати війну в Ірані та створити глобальну кризу в США. Однак попри те, що його партія заплатила високу ціну за ці дії, президент навряд чи усвідомить свої помилки, оскільки він не схильний до каяття чи докорів сумління. На думку журналістів, після виборів Трамп може лише подвоїти свої зусилля з дестабілізації світу. «Хтозна, на які ще авантюри можна вмовити цього розгніваного президента. Політичні вороги Трампа на Капітолійському пагорбі спробують його приборкати. У нього будуть інші ідеї», — попередили на Sky News.

З ДОПОМОГОЮ УКРАЇНІ НЕПРОСТО

«Конґрес, контрольований демократами, може ускладнити зусилля Трампа щодо налагодження більш примиренних стосунків з Москвою, особливо якщо його адміністрація прагнутиме подальшого пом'якшення санкцій», — припустив Алекс Рауфоглу, оглядач Радіо Свобода. — Однак законодавці наштовхуються на певні обмеження. Право вето Трампа та опір республіканців можуть обмежити спроби запровадити нові обмеження або змусити адміністрацію розширити військову допомогу Україні». А Юлія Забєліна, українська політична оглядачка, попередила, що в питаннях щодо України Білий дім усе одно відіграватиме основну роль.

Водночас Олег Шамшур, експосол України в США, не передбачає кардинальних змін у зовнішній політиці США й сумнівається в здатності демократів відновити допомогу США Україні, зупинити плани Трампа побудувати «світле майбутнє» з РФ і посилити санкції. «Стосунки України зі США й надалі переважно залежатимуть від примх, егоїстичних розрахунків і дій Трампа та його слухняної команди. Розлючений поразкою і загнаний у політичний кут президент може звинуватити в ній, серед інших, «незговірливих українців», які постійно дошкуляють йому та його російським партнерам», — прогнозує дипломат.

Костянтин Матвієнко, іще один політичний оглядач, пояснив: «Демократи завжди говорять про соціальні виплати, про обмеження видатків на озброєння, про те, щоби підтримувати такі, ну, менш заможні верстви населення. А це гроші. Відповідно, вони передусім зосередяться на внутрішній політиці, що є визначальною для американського виборця. Тому сподіватися на те, що американська сторона різко розвернеться в бік України, нам не доводиться».

Своєю чергою політичний експерт Мілан Лелич застеріг: «Не варто вважати, що всі демократи за Україну горою. Як і всередині Республіканської партії, там також є радикальне крило — різні «демократичні соціалісти» й інші «ліві» радикали. Щодо допомоги Україні вони нерідко налаштовані мало не критичніше, ніж їхні запеклі вороги з MAGA. І в тепершньому Конґресі позиції лівого крила демократів помітно посиляться».

ЗАГРАВАННЯ З РФ СКІНЧИЛОСЯ?

Іван Ус, головний консультант Національного інституту стратегічних досліджень, теж уважає, що крайні ліві політики можуть менше перейматися підтримкою України й шукати приводів для нормалізації стосунків з РФ. Натомість політична оглядачка Ольга Ковальчук сказала таке: «Не слід виключати, що питання України можуть стати елементом торгу в суперечках між законодавцями-демократами та республіканською адміністрацією».

Людмила Покровщук, експерт зі зовнішньої та внутрішньої політики, припустила: «Якщо раніше росіяни постійно тримали перед Трампом морквинку, змушуючи його йти за нею, то тепер, думаю, вони виставлятимуть додаткові умови». Однак політолог Володимир Горбач зауважив: «Складно уявити, щоб цей Конґрес схвалив якусь його «угоду», а насправді оборудку, з російським диктатором».

Олександр Леонов, виконавчий директор Центру прикладних політичних досліджень «Пента», із ним погодився: «Ми можемо зараз сперечатися про те, чи буде відновлена допомога Україні й у яких обсягах. Та головний наслідок, про який можна чітко сказати, полягає в тому, що загравання з РФ уже не буде».

А Девід Ігнатіус, колумніст The Washington Post, головну перевагу посилення позицій демократів у Конґресі вбачає в тому, що він зможе подбати про справедливість будь-якої мирної угоди, якої домагатиметься Трамп, і не допустити, щоб вона надмірно відповідала інтересам РФ на шкоду Україні.

ІРАНСЬКА КАМПАНІЯ

■ Іван Заторський

Politico повідомила, що Дональд Трамп керує Сполученими Штатами за допомогою штучного інтелекту — він радиться щодо політичних питань і воєнних операцій з «Ґроком» Ілона Маска. Тож провідні представники Демократичної партії в Палаті представників висунули вимогу до президента зберегти записи його розмов із чатботами. Конґресмени Джеймі Раскін і Роберт Ґарсія звинуватили господаря Овального кабінету, що той консультувався з «Ґроком» щодо реакції венесуельців на захоплення Ніколаса Мадуро, перш ніж віддати наказ про проведення воєнної операції США, а не з Конґресом.

Те саме може стосуватися ще й іранської кампанії. Зараз американський лідер розглядає три варіанти розвитку подій стосовно війни з Іраном: укладання мирної угоди, відновлення бойових дій або економічний тиск. Про це написала Axios. «Так чи інакше, ми щось зробимо, але поспішати нікуди. Ми покалічили їх фінансово. У них немає грошей, немає бензину, а їхній народ від цього дуже втомився. Ми ведемо з ними перемовини. Усе йде добре. Проблема з ними в тому, що вони намагаються нас підганяти, а самі тупцюють на місці», — пояснив глава Білого дому, але запевнив, що іранці прагнуть угоди «дужче, ніж будь-коли».

Джей Ді Венс, віцепрезидент, і Стів Віткофф, спецпосланець президента США, закликали Трампа ухвалити таку угоду, оскільки поновлення війни може й не змінити ситуацію на краще. Більшість країн Перської затоки підтримує таку ж позицію і повідомила про це американського лідера. Венс заявив, що вони з Трампом «достатньо впевнені» у перспективі врегулювання війни з Іраном.

Проте відновити бойові дії хочуть Беньямін Нетаньягу, прем'єр-міністр Ізраїлю, та Піт Геґсет, міністр війни США. Вони стверджують, що Ірану не можна довіряти в укладанні угоди, не кажучи вже про дотримання її, а також, що Трамп повинен завершити справу воєнним шляхом.

Міністр фінансів Скотт Бессент, директор ЦРУ Джон Ретклiфф і держсекретар Марко Рубіо радять Трампу зберегти статус-кво «ні війни, ні угоди» й дозволити продовження кампанії економічного тиску. Ретклiфф уважає, що тривалі економічні труднощі змусять Іран піти на відчутніші поступки або викличуть достатню нестабільність у країні, щоб іранські громадяни повстали.

Урешті-решт Сполучені Штати все ж завдали ударів по іранському острову Кешм у районі Ормузької протоки. Однак це не означає відновлення масштабних бойових операцій. Атаки були оборонними заходами у відповідь на застосування іранською стороною зенітних ракет проти американських об'єктів.

У відповідь Корпус вартових Ісламської революції (КВІР) заявив, що його сили перехопили на схід від Ормузької протоки та знищили американський розвідувально-ударний безпілотний літальний апарат (БпЛА) MQ-9 Reaper. Також уточнили, що дрон збили за допомогою нової сучасної системи повітряно-космічної оборони. Це був уже 55-й американський БпЛА типу MQ-9, знищений іранською стороною. КВІР також додав, що його сили перехопили два американські розвідувальні дрони MQM-170 на південь від острова Кешм в Ормузькій протоці.

Водночас іранське телебачення показує інструкції на випадок ядерного удару. Громадян закликають не дивитися на спалах, ховатися в будівлях, триматися подалі від вікон і бути готовими провести в укриттях щонайменше добу.

Виявилося також, що війна в Ірані стала супервигідною для американських нафтових компаній, відзначила The New York Times. Так, із квітня по вересень ц. р. сукупний прибуток більш ніж 50 великих нафтогазових компаній США перевищив 130 млрд USD. Це майже втричі більше, ніж за той же період 2025-го, коли вони заробили менше ніж 47 млрд USD. І трохи менше, ніж у II та III кварталах 2022 року, коли нафтовики заробили майже 140 млрд USD на злеті цін після російського вторгнення до України.

Американці ж за вісім місяців війни з Іраном додатково витратили на бензин і солярку приблизно 148 млрд USD. Це майже 1 130 USD на домогосподарство. Роздрібна ціна на бензин із 28 лютого зросла на 41 %, дизпалива — на 72 %.

У вересні ціна солярки на гуртових ринках Європи та США сягала 220 USD за барель, що вдвічі вище, ніж до початку війни в Ірані в лютому. Хоча обсяги сирої нафти, які вивозили з Перської затоки, перевищили у вересні-жовтні довоєнний рівень, нафтопродукти з регіону практично не експортують.

За оцінкою Федерального резервного банку Далласа, за останній рік з експлуатації було виведено близько 10 % світових нафтопереробних потужностей. Але американський і європейський переробний бізнес від цього виграв, оскільки його рентабельність дуже зросла.

Додатковий внесок зробила війна Російської Федерації (РФ) проти України, адже російські нафтопереробні заводи й нафтова інфраструктура весь час зазнають ударів. Через це РФ припинила експорт бензину й солярки, хоча вивезення останньої поновили в другій половині жовтня після того, як Дональд Трамп уклав угоду з Путіним. Правда, вона опинилася на межі зриву, адже порти США відмовляються її приймати, а американські компанії — купувати. І нарешті Трамп визнав, що підвищення цін на бензин відбулося через війну в Ірані.

Меланія Трамп

■ Олег Садовий

Меланія Трамп отримала нагороду від президента Зеленського — орден княгині Ольги I ступеня — «за вагомий особистий внесок у гуманітарну підтримку України».

Ракети для України

А Джаред Кушнер заявив, що США розробляють нову систему безпеки для України, яка має не допустити відновлення бойових дій після завершення війни. Відтак Державний департамент схвалив потенційний продаж Україні 500 ракет PAC-3 MSE для зенітно-ракетних комплексів (ЗРК) Patriot, але процес затягнеться. Домовленості про спільне виробництво ракет в Україні також немає. Пентагон наразі лише розглядає питання надання Києву ліцензії на їхнє виробництво.

500 ракет-перехоплювачів PAC-3 Україна має отримати в період із четвертого кварталу 2030-го до четвертого кварталу 2033 року.

У зовнішньополітичному відомстві також пояснили, що укладення відповідної угоди про закупівлю PAC-3 має відбутися після погодження в Конґресі. Володимир Зеленський закликав Сполучені Штати пришвидшити постачання ракет-перехоплювачів PAC-3, адже вони потрібні вже цієї зими, а не через кілька років.

Крім того, Військово-повітряні сили США звернулися до оборонних компаній зі запитом щодо серійного виробництва крилатих ракет Extended Range Attack Munition для України. У запиті йдеться про партію з більш як 1 тис. ракет.

PAC-3 також потрібні й американському уряду. Так, біля маєтку Дональда Трампа в Палм-Біч (штат Флорида) розгорнули комплекси протиповітряної оборони. А на території клубу Мар-а-Лаґо розмістили ЗРК AN/TWQ-1 Avenger. До цього такі самі системи помітили поблизу ґольф-клубу американського президента в Нью-Джерзі.

ГОП-ЛЯ

Під час святкування Геловіну в Білому домі серед дітей, які брали участь у святі, опинилася дівчинка, одягнена в російський сарафан і кокошник. Її супроводжував хлопчик у російській військовій уніформі. Посадовці пояснили, що захід проводили для родин військових, працівників правоохоронних органів, прийомних сімей, а також державних службовців.

САНКЦІЙНИЙ ТИСК НА АГРЕСОРА СЛАБНЕ

Вашинґтон змінив стратегію тиску на комерційні домовленості

■ Ігор Голод

Коментуючи рішення Дональда Трампа послабити обмеження на постачання російської солярки, Володимир Зеленський заявив: «На жаль, зняття санкцій триватиме».

САНКЦІЇ В ОБМІН НА МИР?

Financial Times написала, що Стів Віткофф і Джаред Кушнер, представники президента США, запропонували передати частину заморожених російських активів до спеціальної фінансової структури під контролем Вашинґтона як елемент мирної угоди. Європейські посадовці різко виступили проти втрати контролю над коштами, які планували спрямувати на відбудову України, і відкинули ініціативу.

Reuters оприлюднила інформацію про те, що Білий дім розробляє механізм пом'якшення обмежень для підсанкційних танкерів, які перевозять нафту та нафтопродукти з Російської Федерації (РФ), Ірану та Венесуели. Як повідомив інформаційній агенції неназваний представник американської влади, мета цього кроку — зниження рекордно високих світових ставок за фрахт. За його словами, обговорення цього питання розпочалися майже одразу після того, як Трамп скасував санкції щодо російського дизельного пального.

І хоча Кріс Райт, міністр енергетики США, запевнив, що Вашинґтон не скасовуватиме санкцій проти танкерів, які перевозять енергоносії з Ірану та РФ, імовірне пом'якшення обмежень може збільшити доступність танкерного флоту для перевезення нафти й нафтопродуктів. Водночас наслідки такого кроку для російського експорту залежатимуть від того, які саме кораблі та вантажі отримають відповідні дозволи. Відтак Москва зможе спокійно продавати нафту Urals за повною ринковою вартістю, що є критично важливим для Кремля.

Адже нафта — головна артерія, яка фінансує російську армію. Якщо ж адміністрація США зменшить санкційний тиск на російський тіньовий флот, РФ зможе безперешкодно продавати мільйони барелів нафти за ринковими цінами (вище від установленої зараз цінової межі в 60 USD за барель), що дасть Москві сотні мільярдів доларів для продовження війни проти України.

FT також поінформувала, що до США прямують три танкери з російським дизельним пальним. Один із них — Leruo — перебуває під санкціями Європейського Союзу (ЄС), Великої Британії та Канади.

КОМЕРЦІЙНИЙ КОМПРОМІС

Наприкінці жовтня ц. р. стало відомо про наміри адміністрації Трампа розширити торгівлю російською аграрною продукцією. Білий дім розглядав можливість подальшого пом'якшення обмежень на торгівлю російськими добривами, насінням і продовольством. Такі кроки обґрунтовували міркуваннями світової продовольчої безпеки та захисту інтересів американських фермерів.

Для РФ збереження широких винятків зі санкційного режиму має важливе економічне значення: хімічні гіганти, як-от «Фосагро» й «Уралкалій», можуть продовжувати експортувати добрива на світові ринки й отримувати валютну виручку.

Схожу м'якість команда Трампа продемонструвала і в газовій сфері. За даними FT, представники США та РФ на високому рівні обговорювали скасування санкцій проти головного російського проєкту Arctic LNG 2. В обмін на це російська компанія «Новатек» мала взяти фінансову й стратегічну участь в американському газовому проєкті на Алясці вартістю 25 млрд USD.

Водночас The Wall Street Journal сповістила ще сенсаційніші деталі: Білий дім геть не проти російського трубного газу у Європі. Адміністрація Трампа активно виступає за швидке відновлення постачання палива саме через українську газотранспортну систему в рамках перемовин про «енергетичне перемир'я».

Таким чином, Вашинґтон пропонує Кремлю комерційний компроміс: санкції проти підірваного «Північного потоку» залишаться чинними, натомість Москва отримає можливість відновити газовий транзит через Україну.

Паралельно з цим Вашинґтон продовжив дію санкційних винятків для закордонного бізнесу «Лукойлу». 15 жовтня американське Управління з контролю за іноземними активами дозволило до 24 квітня 2027 року подальшу діяльність закордонних автозаправних станцій компанії та низки її болгарських підприємств, зокрема нафтопереробного заводу в Бургасі.

РЕАНІМУЮТЬ «ЧОРНУ КАСУ»?

The New York Times із посиланням на американських посадовців розповіла, що адміністрація Трампа офіційно почала опрацьовувати питання виведення з-під санкцій головного кремлівського фінансового інструменту — Російського фонду прямих інвестицій (РПІ). До найсуворішого санкційного списку — Specially Designated Nationals (SDN) — Міністерство фінансів США внесло РПІ 28 лютого 2022 року.

Американське відомство пояснило: «Хоча офіційно РПІ є суверенним фондом, його широко вважають «чорною касою» Путіна, яка є символом ширшої клептократії в Росії». Внесення до списку SDN означало блокування майна та майнових інтересів фонду в межах американської юрисдикції, а також заборону американським особам проводити з ним операції без спеціального дозволу. Це суттєво обмежило можливості РПІ залучати американський капітал і співпрацювати з фінансовими установами США, фактично перекривши йому доступ до значної частини західного фінансового ринку.

NYT також відзначила: «За оцінкою команди Трампа, економічні домовленості з Москвою нібито можуть допомогти припинити війну, продемонструвавши Путіну серйозність намірів Вашинґтона щодо побудови нових відносин. Водночас критики, навіть деякі республіканські законодавці, сумніваються, що такі економічні поступки дадуть бажаний результат».

Радіо Свобода процитувало Юрія Ушакова, помічника Путіна з питань зовнішньої політики, який сказав, що перемовини зі скасування санкцій проти РПІ тривають. А аналітики американського інституту Foundation for Defense of Democracies відмітили, що завершенню перемовин щодо скасування санкцій проти РПІ заважають три ключові фактори.

Зокрема, вимога Трампа про зустрічні поступки після припинення вогню в Україні. Процес також гальмують юридичні обмеження закону про протидію супротивникам Америки серез санкції (CAATSA) та можлива протидія Конґресу й збереження аналогічних санкцій із боку ЄС і Великої Британії.

Проте каскад поступок навряд чи зупиниться. Французька Le Monde процитувала Роберта Ейджі, директора Американської торговельної палати в РФ, який спрогнозував: «До кінця року буде підписано ще один або два російсько-американські проєкти».

ВЕЛЬМИ ДИВНИЙ СПОСІБ

На думку Ганни Малкіної, українського політолога, послаблення санкцій виглядають вельми дивним способом впливу на Кремль. «Тобто це нестандартний крок і не зовсім зрозуміло, чого намагаються домогтися США. Це або варіант, коли з Кремлем уже існують якісь домовленості про вигідні для США певні угоди, тому що адміністрація Трампа дивиться на цю ситуацію з позиції бізнесменів або навіть, якщо точніше сказати, махлярів, і тому зменшення санкційної політики вони хочуть запропонувати й пропонують в обмін на якісь преференції для себе», — пояснила вона.

Політичний аналітик Петро Олещук із цим погодився: «Адміністрація Трампа чомусь переконана, що Путін розчулиться, якщо США підуть на поступки. Але з Росією це не працює: для Путіна величезна кількість поступок — це мотивація не завершувати війну».

Кріс Райт

ПОЗИЦІЯ НЬЮ-ДЕЛІ

Індія взялася активніше домагатися припинення війни в Україні

■ Петро Йосип

Нещодавно Криворізька міська рада звернулася до індійського мільярдера Лакшмі Міттала з проханням переглянути наміри повної зупинки підприємства «Арселор Міттал Кривий Ріг», на якому працює близько 17 тис. людей.

Звернення ініціював Юрій Вілкул, виконувач обов'язків міського голови, а депутати його підтримали. У документі зазначили, що міська влада дізналася про плани зупинки та консервації підприємства зі засобів масової інформації, без попереднього обговорення можливих наслідків із компанією. У міськраді попередили про втрату засобів для існування тисячами родин у разі масштабного скорочення персоналу. Також депутати вказали на екологічні ризики, якщо припиниться належне обслуговування хвостосховищ, дамб, дренажних систем та інших гідротехнічних споруд.

ЕКОНОМІЧНІ ЗБИТКИ

А в самій Індії посилилися зусилля щодо активнішої участи в припиненні російсько-української війни. Адже витрати Нью-Делі, пов'язані з конфліктом, продовжують зростати. Ідеться насамперед про загрозу запровадження Сполученими Штатами мит для основних покупців російських енергоносіїв та нещодавню атаку дронів на фармацевтичний завод в Україні, який належить індійській компанії. Атака дронів тоді знищила значну частину заводу компанії Kusum Group у Сумах, у результаті чого одна людина загинула, а кілька осіб зазнало поранень. Компанія, яка з 2009-го виробляє генеричні ліки в Україні, відзначила, що ця атака була особливо руйнівною, оскільки її склад уже зазнав удару дрона у квітні 2025 року.

Посольство України в Індії засудило атаку. «Варварам байдуже, що завод належить індійським власникам. Лицеміри продовжують базікати про «історичну дружбу» між Індією та Московією. Насправді смерть і руйнування — ось справжнє обличчя російського фашизму, приховане за маскою», — заявили дипломати.

І хоча уряд Індії не публікував офіційної заяви щодо цього удару, проте Субраманьям Джайшанкар, міністр закордонних справ країни, сказав, що Нью-Делі веде перемовини як із Москвою, так і з Києвом щодо ряду питань, як-от безпека судноплавства у Чорному морі, експорт зерна й енергоносіїв. За його словами, останніми місяцями Індія стала «трохи активніше» долучатися, виходячи за межі простої підтримки, прагнучи допомогти у вирішенні спільних проблем.

СПРОБИ ЗАПОБІГТИ ВТРАТАМ

Своєю чергою аналітики відмічають, що чим довше триває війна, тим вищими ставатимуть непрямі витрати для Індії, особливо з огляду на те, що вона намагається збалансувати відносини із Заходом та Москвою, яку Нью-Делі вже давно вважає надійним союзником. «Напад на завод компанії Kusum Group робить війну менш віддаленою для Індії, оскільки це безпосередньо зачіпає індійські комерційні інтереси», — зауважив Удай Чандра, професор політичних наук індійського університету Ашока.

На його думку, підписання Вашинґтоном 18 вересня ц. р. закону, що надає Дональду Трампу повноваження вводити мита для основних покупців нафти й газу РФ, має відчутніші наслідки для Індії, адже це підвищує економічні витрати на великомасштабні закупівлі російської нафти. «Звісно, жодна з цих подій не змінить відносин Індії з Росією. Проте обидві надають Нью-Делі чіткі матеріальні інтереси у швидкому досягненні перемовного врегулювання війни», — додав він.

Міністр Джайшанкар також повідомив, що Індія розпочала новий раунд перемовин з РФ та Україною в липні ц. р., після атак у Чорному морі, унаслідок яких загинули й отримали поранення індійські моряки. А проф. Чандра зазначив, що важливим є те, що Індія прагне вийти за межі простої підтримки. «Схоже, Індія стає посередником у логістичних питаннях, у яких обидві сторони можуть отримати вигоду: судноплавство у Чорному морі, експорт зерна й енергоносіїв, а також домовленості у сфері оборони. Цей прагматичний і поступовий підхід чудово

«Арселор Міттал Кривий Ріг»

пасує Індії», — наголосив він і додав, що такий підхід дозволяє Нью-Делі зберегти свої зв'язки з Москвою, водночас зміцнюючи довіру з боку Києва та західних столиць.

Водночас Сваран Сінґх, колишній професор дипломатії та роззброєння у Школі міжнародних досліджень Університету ім. Джавахарлала Неру, стверджує, що як удар дрона по заводу в Сумах, так і перспектива введення додаткових мит із боку США дають Індії стимули виступати в ролі посередника для припинення конфлікту. «Вищі ставки не означають, що Індія може нав'язати врегулювання; її авторитет ґрунтується саме на збереженні доступу та довіри з обох боків. Це, по суті, тихе посередництво, зосереджене на конкретних питаннях, а не формальне посередництво в традиційному розумінні. Та Індія навряд чи стане повноцінним миротворцем із єдиною грандіозною формулою», — припустив він.

За словами науковця, Індія не може реалістично вимагати від РФ відступити або прийняти умови України, але вона все ж має вплив. «Нью-Делі може сказати Москві, що воєнний варіант приносить дедалі меншу стратегічну віддачу, водночас накладаючи дедалі більші економічні та дипломатичні витрати. Індія може закликати Путіна використовувати воєнні позиції Кремля для ведення перемовин із позиції сили, а не продовжувати війну, що не має кінця», — переконаний професор.

ІНША СПІВПРАЦЯ

Та Індія не лише бореться за мир, а й намагається озброюватися. Так, Міністерство оборони країни уклало з компанією BrahMos Aerospace контракт на 68 млн USD для модернізації ракетного озброєння чотирьох кораблів своїх Військово-морських сил (ВМС). Мова про два кораблі класу Ranvir і два малих ракетних кораблі класу Veer. Контракт передбачає постачання пускових установок і систем управління вогнем для крилатих ракет BrahMos, створених у межах індійсько-російської співпраці.

Veer — це модифікований індійський варіант радянських корветів типу «Тарантул». В 1987—1990 рр. ВМС прийняли п'ять цих кораблів водотоннажністю до 500 т. А Mazagon і суднобудівний завод Goa збудували ще вісім таких кораблів за ліцензією, увівши їх в експлуатацію в 1990—2002 рр. Крім того, в експлуатації залишаються сім човнів індійського виробництва, оснащених рушійною установкою COGAG.

INS Ranvir та INS Ranvijay уже мають установки для восьми ракет BrahMos у кормовій частині. Водночас на кораблях зберігаються старі похилі пускові установки для радянських протикорабельних ракет П-15 «Терміт».

Згідно з контрактом, передбачається, що кораблі нестимуть 16 ракет BrahMos, що відповідає оснащенню сучасних есмінців класу Kolkata та Visakapatanam. Таким чином, ВМС Індії матимуть кілька корветів класу Veer з ракетами BrahMos, що зробить їх найлегшими кораблями, оснащеними тритонними ракетами. Система озброєння здатна вражати наземні та морські цілі з великих відстаней із високою точністю на надзвуковій швидкості. ВМС оснащували BrahMos старіші човни, класу Delhi, під час їхньої модернізації середнього терміну служби. Однак класи Veer та Ranvir наближаються до кінця своєї служби, і зусилля з їхнього оснащення заслуговують на увагу.

Defense Express зазначило, що есмінці Ranvir побудовані в Миколаєві за радянським проєктом 61. Імовірно, нова модернізація передбачає заміну застарілого ракетного озброєння додатковими пусковими установками BrahMos. Експерти вважають, що таким чином Індія прагне посилити ударні можливості кораблів радянської побудови без необхідності негайно замінювати їх новими. Проте остаточний обсяг модернізації стане зрозумілим після появи додаткової офіційної інформації.

«РЯТУЄМО ЖИТТЯ, ЗБЕРІГАЄМО КІНЦІВКИ»

14 листопада у Філадельфії Anomaly Ukraine представить медичні уроки з передової України

Девід Пластер біля пошкодженої будівлі в Суджі (Курська обл. Росії) під час воєнних операцій України в цьому регіоні

Девід Пластер і Герой України генерал-майор Ігор Гордійчук

■ Іван Бескид

В Україні виживання чи смерть важкопораненого нерідко залежить від того, яку допомогу йому надасть товариш солдат чи цивільна особа до прибуття професійних медиків.

Під постійними атаками дронів евакуація з поля бою може тривати годинами або й навіть днями. Цивільні особи, які постраждали внаслідок нападів на будинки, потяги чи громадську інфраструктуру, стикаються з тим самим нагальним викликом: хтось поруч повинен знати, як зупинити сильну кровотечу та зберегти життя пораненої людини. Несвоєчасна допомога та неадекватна оцінка можуть призвести до смертей або ампутацій кінцівок, яких можна було б уникнути. Збільшення кількості карет швидкої допомоги, лікарень і протезів є важливим фактором, але вони не можуть замінити належної первинної допомоги в критичний період до прибуття медика. Тому навчання людей, які можуть перебувати на місці таких подій, є одним із найбільш практичних та економічно ефективних способів запобігання стражданням.

Саме в цьому й полягає місія громадського об'єднання «Аномалія» — української неприбуткової організації, яку заснував Девід Пластер, бойовий медик, що пройшов підготовку в Армії США. Переїхавши до України 2012 року, він став першим іноземним добровольцем і першим іноземним бойовим медиком, навченим за стандартами НАТО, який 2014-го вирушив на передову. Тож із 2014 року Anomaly Ukraine допомогла вже більш ніж 150 тис. українців оволодіти навичками надання медичної допомоги, що рятує життя в екстремальних умовах.

Тепер ця організація співпрацює з військовим керівництвом України, щоб удосконалити підготовку з питань зупинки кровотеч, надання тривалої медичної допомоги пораненим, а також навчити військових і цивільних діяти в критичних ситуаціях до прибуття професійних медиків. В основі підходу «Аномалії» лежить пріоритет профілактики: практичні навички, залучення українських інструкторів, регулярні тренування та відповідальність керівництва. В одному з випадків, коли евакуація пораненого тривала довше ніж шість годин, Девід Пластер і його команда надали необхідну допомогу в стабілізаційному пункті. Пораненому вдалося зберегти ногу — результат, який команда приписує саме своїм діям. Це наочно демонструє, чому своєчасна допомога є критично важливою, коли евакуація затримується. Принцип роботи простий: навчання людей діяти в надзвичайних ситуаціях допомагає рятувати життя, зберігати кінцівки й уникати довготривалих наслідків інвалідності, яку завдяки правильним діям можна відвернути.

У суботу 14 листопада 2026 року, із 19.00 до 21.00, Девід Пластер разом із д-ром Джеремі В. Кеннoном, хірургом-травматологом із Penn Medicine, проведуть спеціальну зустріч для громадськости під назвою Save Lives, Save Limbs. Захід відбудеться в Ukie Club Українсько-американської громадської асоціації за адресою: 847 N. Franklin Street, Філадельфія.

Обговорюватимуть досвід, здобутий на полях битв в Україні, проблему ампутацій, яким можна запобігти, а також важливість підготовки військових і цивільних до надзвичайних ситуацій. Організатори запрошують представників українсько-американської громади, ветеранів, медичних працівників, журналістів, студентів і всіх, хто підтримує Україну. Вхід вільний. Програма вечора передбачає презентації, відповіді на запитання авдиторії та можливість підтримати місію Anomaly з медичної підготовки. Зокрема, пожертву можна зробити за цим QR-кодом:

Консульство передасть школярам підручники

■ Лана Світ

Генеральне консульство України в Г'юстоні (штат Техас) організувало доправляння понад 500 підручників і навчально-методичних посібників для п'яти українських шкіл у США.

Навчальні матеріали призначені для більш ніж 200 дітей різного віку, які відвідують українські суботні та недільні школи у Г'юстоні, Остіні, Сан-Антоніо, Далласі та Денвері. Вони допоможуть учням опановувати українську мову, літературу, історію та інші предмети українською мовою.

Першою підручники отримала «Рідна школа» у Г'юстоні. До реалізації проєкту долучився, зокрема, Інститут модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України, який надав підручники з резервного фонду.

Концерт, присвячений захисникам України

■ Софія Калина

У чиказькому соборі Святого Миколая відбувся концерт хору Glorious «Музика крізь віки», присвячений захисникам України, під час якого лунала українська духовна, класична та народна музика.

Цього року виступ хору Glorious був присвячений українським захисникам, а музична програма була побудована навколо різних періодів і напрямів національної музичної спадщини.

На заході прозвучали духовні твори, класичні композиції українських авторів і народні пісні, а саме: антифон Кирила Стеценка «Благослови, душе моя, Господа», твір Романа Гурка «Богородице Діво», третій концерт Дмитра Бортнянського «Господи, силою Твоєю возвеселиться цар», «Мелодія» Мирослава Скорика, пісні «Місяць на небі», «Якби я мала крила орлині» та «В саду осіннім айстри білі». Завершили концерт «Коломийки» Андрія Гнатишина.

Особливе місце в концерті посіла тема збереження української культурної спадщини й пам'яті про історію народу. Захід провели в межах щорічної архітектурної програми Open House Chicago, організованої Чиказьким архітектурним центром. Відвідувачі мали можливість упродовж двох днів оглянути сотні архітектурно значущих будівель Чикаґо, зокрема український храм.

ЯК УКРАЇНЦІ США ВІДСТОЮЮТЬ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ

Михайло Савків

■ Михайло Савків

Українська громада у США протягом десятиліть працює над тим, аби відносини між Україною і Америкою залишалися міцними, а Україна мала надійних партнерів у Вашинґтоні.

Український конґресовий комітет Америки (УККА) — непартійна організація українських американців — представляє інтереси громади з 1940 року. Наша позиція не залежить від того, яка партія перебуває при владі, а наше завдання — захищати інтереси України. Один із напрямів нашої адвокації — посилення економічного тиску на Російську Федерацію (РФ). У межах цієї роботи, серед іншого, ми підтримували законодавчі ініціативи сенаторів Ліндсі Ґрема та Річарда Блюменталя щодо посилення санкцій проти Кремля.

Останні рішення Дональда Трампа, зокрема, щодо повернення російського дизельного пального на світовий ринок і послаблення санкцій проти РФ, суперечать нашій позиції щодо необхідності посилення економічного тиску на Кремль, адже дають Росії додаткові ресурси для продовження війни.

Хоча адміністрація США й може обґрунтовувати угоду щодо солярки прагненням «знизити ціни на пальне» для американських споживачів, пом'якшення санкцій необхідно оцінювати з огляду на його наслідки. Це суперечить довготривалим інтересам безпеки США і, що найважливіше, загальносвітовим демократичним цінностям і принципам.

Так само ми не погоджуємося з критикою з боку уряду США українських ударів по російській нафтовій інфраструктурі як аргументом на користь поступок Кремлю. Україна захищається від держави, що розпочала повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року й досі не демонструє готовності припинити агресію. Односторонні поступки партнерів самі собою не гарантують миру.

Ба більше, досвід останніх років демонструє, що Путін прагне не компромісу заради справедливого миру, а можливости продовжувати війну на вигідних для себе умовах. Тому у своїй комунікації до американської авдиторії УККА намагається чітко пояснити справжні наміри РФ і розповісти про реальні механізмами стримування агресора.

Американська демократія має власні механізми впливу на владу, і масові вуличні протести — лише один із них.

У США регулярно відбуваються масштабні демонстрації з різних питань внутрішньої та зовнішньої політики. Проте наш досвід переконує, що якщо хочемо домогтися конкретних результатів для України, то маємо працювати одночасно на багатьох рівнях — у Конґресі, у медіа, із громадськими організаціями, представниками бізнесу та різними етнічними громадами.

Діяльність УККА не обмежується публічними акціями, ми також підтримуємо постійні контакти з членами Палати представників і Сенату, доносимо нашу позицію до політичних кіл обох партій, співпрацюємо із журналістами та намагаємося забезпечити присутність українського питання в американському інформаційному просторі.

Ми налагодили партнерські стосунки з іншими громадами, зокрема польською, балтійською, грузинською, єврейською та кубинською. Спільна робота допомагає ширше пояснювати американському суспільству, чому підтримка України відповідає не лише інтересам українців, а й інтересам США та їхніх союзників.

Працюємо і з представниками бізнесу. Якщо впливові підприємці публічно підтримують рішення, що можуть послабити здатність України захищатися, важливо, щоб американці розуміли наслідки таких рішень і особливо звертали увагу на американські компанії, які стали об'єктами російських атак в Україні.

Наше завдання — не просто висловити незгоду, а донести аргументи до якомога ширшої авдиторії та перетворити суспільну підтримку України на конкретні політичні рішення. Ми бачимо підставу для такої роботи. Адже більшість американців підтримує допомогу Україні та розглядає РФ як екзистенційну загрозу американським інтересам. Водночас підтримку не можна сприймати як щось гарантоване — її необхідно постійно зміцнювати, пояснюючи американцям, що поставлено на карту.

Українська громада у США не є однорідною, серед українських американців є прихильники демократів і республіканців, представники різних поколінь еміграції, люди з різним досвідом і поглядами на внутрішню політику США.

УККА об'єднує громаду навколо спільних національних інтересів, а не партійної належности. Ми маємо контакти з людьми, які працювали в республіканських і демократичних адміністраціях, і співпрацюємо з представниками обох партій. Це дозволяє нам доносити українську позицію до різних політичних середовищ, незалежно від того, хто очолює Білий дім чи Конґрес.

Різноманітність нашої громади — не слабкість, а перевага. Вона дає нам можливість розмовляти з різними аадиторіями мовою їхніх цінностей та інтересів. Для когось головним аргументом є захист демократії, для когось — національна безпека, а ще для когось — необхідність не дозволити агресивним авторитарним режимам змінювати міжнародні кордони силою.

Окремої уваги потребують українці, які прибули до США після початку повномасштабного вторгнення. Питання їхнього майбутнього та іммиграційного статусу залишається важливим, і ми працюємо з нашими партнерами в Конґресі й іншими представниками влади, щоб відстоювати їхні інтереси.

Українська громада в Америці збирає кошти, організовує гуманітарні поставки, допомагає лікарням і цивільному населенню. З початку повномасштабної війни в Україну спрямовано десятки й сотні мільйонів доларів допомоги через різні громадські ініціативи та благодійні проєкти. Допомога Україні має багато форм, і кожна з них важлива. Наша мета — створювати можливості для участи всіх охочих, незалежно від їхнього походження, політичних переконань чи обставин життя.

Один із напрямів нашої діяльности — безпосередня гуманітарна підтримка України. Нещодавно я долучився до місії Ukraine Focus із передачі карет швидкої допомоги, які зібрали у Європі та доправили до України. Інший важливий напрям — політична адвокація. Ще 2000 року УККА започаткував Українські дні у Вашинґтоні, щоби представники українських громад з усієї країни могли зустрічатися зі своїми конґресменами та сенаторами, представниками дослідницьких центрів, дипломатами й іншими впливовими особами. Після російської агресії 2014 року ми активізували цю роботу.

Протягом десятиліть американське лідерство та співпраця з європейськими союзниками були важливими чинниками стабільности демократичного світу. Якщо США віддалятимуться від партнерів у Європі або створюватимуть враження, що агресію можна винагородити поступками, наслідки відчуватимуть не лише українці. Це впливатиме на довіру союзників до американських зобов'язань, на здатність стримувати майбутні конфлікти та на міжнародну систему, в якій суверенітет держав не повинен залежати від сили їхніх сусідів.

Ми сумлінно працюємо, аби співпраця між Білим домом і Конґресом дозволила знайти шлях до послідовнішої політики щодо України. Важливо, щоби питання нашої безпеки не перетворювалося на інструмент внутрішньополітичної боротьби, а підтримка України залишалася спільним стратегічним інтересом США.

Я часто згадую слова американського пастора Марка Бернса, який після відвідин України та побаченого на власні очі сказав: Ukraine is America First. Ці слова особливо промовисті в контексті гасла America First, яке часто використовує президент Трамп. Їхній зміст полягає в тому, що захист України не суперечить американським інтересам. Навпаки, Україна є частиною демократичного світу, а результат цієї війни впливатиме на безпеку, стабільність і майбутнє далеко за межами її кордонів.

Я кілька разів відвідував Україну від початку повномасштабного вторгнення РФ, тому ми чудово розуміємо, як це жити під постійними обстрілами ракетами й дронами та наскільки критичною є підтримка партнерів. Саме тому ми працюватимемо й надалі — у гуманітарній сфері, у царині політичної адвокації та в розбудові партнерств, які допомагають Україні вистояти.

Українським американцям хочу подякувати за їхню невтомну працю. Незалежно від того, коли вони чи їхні родини приїхали до США, яких політичних поглядів дотримуються та в якій формі долучаються до допомоги, їхній внесок має велике значення.

Ми повинні залишатися об'єднаними навколо спільної мети. Наше завдання — продовжувати роботу, розширювати коло партнерів, знаходити нові шляхи для донесення своєї позиції та перетворювати підтримку на конкретні дії. Я певен, що сильна, демократична та суверенна Україна назавжди залишатиметься важливим стратегічним партнером США.

РОСІЙСЬКОЇ СТАЛО БІЛЬШЕ

■ Лана Світ

Через переїзд українців з інших регіонів на Закарпатті стала помітнішою російська мова. Про це заявила Олена Івановська, що обіймає посаду уповноваженого із захисту державної мови Кабінету Міністрів України.

Олена Івановська

«Там історично склалося так, що з дотриманням мовного законодавства переважно все було гаразд. Але тепер ситуація не така однозначна, як може здаватися. Те саме Закарпаття показує, наскільки складними й неоднозначними можуть бути мовні процеси. І річ навіть не в мовах тих національних спільнот, які історично проживають на цих теренах, а в наших співгромадянах, які переїхали сюди з інших областей. Саме російська мова останнім часом стала помітнішою в регіоні», — розповіла професор Івановська.

За її словами, повернення російської мови у повсякденне спілкування спостерігається навіть у західних регіонах України, географічно віддалених від активних бойових дій. «Звісно, ми маємо з розумінням ставитися до людей, які опинилися в нових обставинах, але водночас не можемо не бачити цієї тенденції», — додала вона.

Інший аспект — україномовний контент поступово посилює присутність на YouTube. Це продемонстрували результати аналізу агенції TD Hub, підготовлені на основі дослідження переглядів 1 137 найбільших українських YouTube-каналів у 15 тематичних нішах. Загалом українська мова зміцнює позиції на платформі. Якщо 2024-го на україномовні канали припадало 55 % переглядів серед українських авторів, то 2026 року — вже 62 %. Частка української зросла в 14 із 15 досліджених категорій. Найбільший прогрес зафіксували у DIY-контенті, науково-освітніх і суспільних темах. Українською також виходить більшість переглядів у категоріях спорту, музики, військової тематики та дитячого контенту — від 83 % до 97 %.

Та дитячий контент YouTube став єдиною нішею, де частка української мови не збільшилася, а скоротилася. За даними дослідників, на це вплинув популярний російськомовний канал Little Candy. Хоча й україномовні дитячі канали не втрачають авдиторії та продовжують зростати. Тобто йдеться не про загальний спад українського дитячого контенту, а про зміну співвідношення переглядів між мовними сегментами.

Дослідники також звернули увагу на обмеження вибірки: в аналізі не враховували канали з Росії, зокрема ті, що публікують відео українською та російською мовами. Тому реальна частка російської в дитячому сегменті YouTube може бути ще вищою.

Відтак Ярослав Юрчишин, голова Комітету з питань свободи слова Верховної Ради України, заявив: «Немає російськомовних українців. Є або росіяни, або українці, яких Москва перетягла у свій культурний світ і вони стали зрадниками». А Артур Дронь, письменник і ветеран російсько-української війни, додав: «Наша мова — для всіх нас. Вона для всіх, хто приходить до неї. І для тих, кого виховали цією мовою батьки в ранньому дитинстві, і для тих, хто лише тепер повертається до неї після зросійщення. Для вчителів, які все життя залюблюють у неї учнів, і для людей, які зрозуміли її важливість аж 2022-го. Для читачів Біблії і для читачів Playboy. Для тих, хто пише радіодиктант десять літ поспіль, і для тих, хто дізнався про нього лише цього року. Для тих, у кого прізвище закінчується на -ко, і для тих, у кого закінчується на -ова. І навіть для тих, у кого прізвище Дронь! Українська мова — для всіх українців».

Населення України скоротилося до 28,5 млн

■ Петро Йосип

У середині ц. р. на неокупованій території України проживало 28,5 млн людей. Це число є меншим на пів мільйона за показники липня 2026-го, повідомила Елла Лібанова, директор Інституту демографії та досліджень якости життя. За її словами, головним чинником втрати населення є міграція.

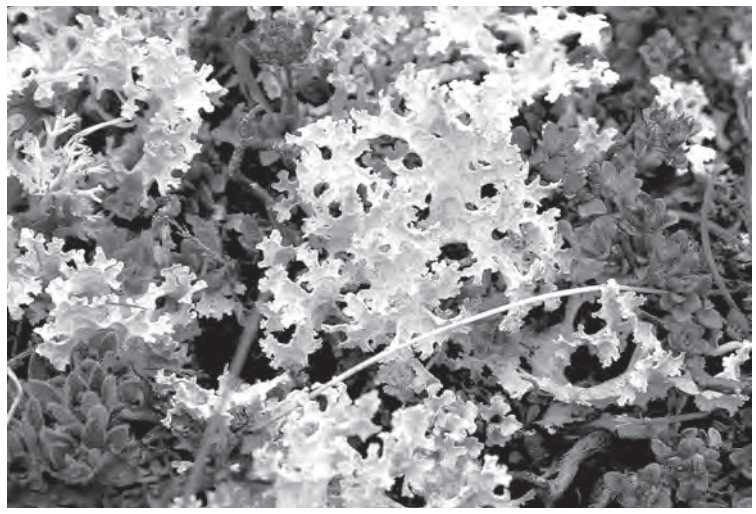

Елла Лібанова

Професор Лібанова припускає, що після скасування воєнного стану в Україні може статися ще одна хвиля міграції. На її думку, це буде пов'язано з виїздом чоловіків до своїх родин за кордон, адже в Україні їм не зможуть запропонувати роботу та зарплату, які вони вважатимуть гідними. «Тоді виникає запитання: а де воз'єднаються українські родини — в Україні чи за її межами? Дуже боюся, що з'явиться друга, так звана чоловіча міграційна хвиля. Це цілком імовірно», — зауважила демограф.

Своєю чергою Володимир Зеленський заявив, що за кордоном нині перебувають 9,5 млн громадян України, які були змушені покинути свої домівки через повномасштабну війну. За його словами, ідеться про величезну кількість людей, які через російське вторгнення втратили звичне життя, житло та роботу.

Президент запропонував уявити масштаб вимушеного виїзду українців у співвідношенні до населення іншої держави. Він зазначив, що за кордоном від початку повномасштабного вторгнення опинилися мільйони людей, а це становить значну частину населення України. Саме тому одним із головних завдань для української влади залишається отримання надійних гарантій безпеки від міжнародних партнерів. Вони мають унеможливити повторний напад Російської Федерації (РФ). Український лідер пояснив, що Київ розглядає два основні варіанти таких гарантій. Перший — двосторонні безпекові домовленості зі Сполученими Штатами, над якими триває робота. Другий — вступ України до НАТО. «Це інші безпекові гарантії, але вони, безумовно, мають бути надійними», — висловив він сподівання.

І додав, що питання безпеки присутнє в усіх планах, які Україна обговорювала з різними союзниками. Це ключовий елемент перемовин, адже від надійности майбутніх домовленостей залежить захист країни від нової російської агресії.

Ісландський мох узяли під охорону

■ Валерія Саранча

Львівська обласна рада (ЛОР) підтримала зарахування цетрарії ісландської, відомої як ісландський мох, до переліку рослин, що потребують охорони. Адже лишайник досі не внесений до Червоної книги України.

Cetraria islandica — лишайник, який використовують у медицині завдяки високому вмісту полісахаридів і уснінової кислоти. Він має обволікаючі й антибактеріальні властивості.

В Україні останніми роками спостерігається інтенсивна заготівля цього лишайника. У високогір'ї Карпат його масово збирають, зокрема на територіях природно-заповідного фонду. Це призводить до порушення структури рідкісних природних груп, що входять до Зеленої книги України. Рішення ЛОР має сприяти збереженню цетрарії ісландської на Львівщині та наданню їй особливого охоронного статусу.

600 РОКІВ САМОТНОСТИ

■ Галина Пагутяк

Станіслав Дідушицький, останній власник міста Соколів-над-Стрием, доживав віку в соціалістичній Польщі, у глибокому смутку та депресії. Він намалював з пам'яті свій кабінет у родинній садибі, якої вже не існувало. Письмовий стіл із паперами, крісла, два вікна. На підвіконні — вазонки з квітками яскраво-червоного кольору. Гіпеаструм. Дві червоні плями на тлі вікон, що виходять у сад. Наче дві плями крови. Малюнок як остання соломинка, за яку хапається людина, що тоне.

Ветеран Першої світової війни повернувся до зруйнованого російськими військовими Соколова з наміром його відновити. Насамперед налагодити господарство у своєму маєтку. Перед тим одружився з такою ж мотивованою та енергійною жінкою — Геленою Комеровською, яка народила йому семеро дітей. Стартовий капітал Станіслав здобув, продавши колекцію старовинних вин, яку передбачливо замурував у пивниці вірний дворецький.

А через двадцять із лишком років — 20 серпня 1944-го — Соколів перестав існувати. Був спалений дощенту. Як Карфаген. Радянська влада знесла й зрівняла із землею обгорілі руїни, а частину території засіяла. Навіть у Стрию, що за 17 км звідти, мало хто чув про містечко Соколів, яке проіснувала 600 років і було знищене за п'ять. Ніхто не використав трагедію Соколова задля пропаганди — ні поляки, ні українці, ні євреї. Він був десятиліттями оточений глухим мовчанням.

Почувши кілька років тому біля чорно-білої світлини — фігура Матері Божої на тлі пшеничного лану — фразу: «Це все, що залишилося від міста Соколова», я зацікавилася ним. Екскурсовод із музею аграрного коледжу в Стрию нічого більше не знала. Рік за роком, ниточку за ниточкою я витягувала інформацію з архівів і, зізнаюся, знайшла її більш ніж достатньо, перш ніж до моїх рук потрапила книга про Соколів Анни Міхнік, доньки Станіслава, видана в Польщі. Звісно, знищення родинного міста в ній подано суб'єктивно, із польської позиції. На той час я вже фактично дописала свій есей «Хроніки зниклого міста» і знала іншу позицію: спогади жителів довколишніх сіл — Великих Дідушичів і Ланів Соколівських, власне, передмістя Соколова. І головне — бачила, як зараз виглядає те місце. Сумна, безживна рівнина з кущами терну та глоду, над якою тягнеться велетенський трубогін. Розмальована токсичними барвами фігура Мадонни з відбитою рукою. Уціліла рука все ще пригортає до грудей Боже Дитя. Колись ця скульптура стояла в центрі міста, що мало всі ознаки типового середньовічного — костел, синагога, криниця, ратуша. Тепер стоїть скраю дороги, що веде в Малі Дідушичі. Цю дорогу називають «москальською», бо її проклали за радянських часів.

1939 року ніхто не мав наміру руйнувати міську забудову, як і господарство, хоча звідти на Сибір виселили чимало поляків і конфіскували місцевий бізнес. І, можливо, зараз ми мали б місто не згірше, ніж перспективний курорт Моршин. Та зараз там нема ні води, ні садів, ні птахів, ні людей. Справжня причина того, що Соколів перестав існувати і зник з мапи, ховається в його минулому.

Рід магнатів, згодом графів Дідушицьких, походить із тих русинів, які перейшли до римо-католиків із корисливою метою. Зараз би сказали: вони були мотивовані перспективами, які давала Польща покатоличеній шляхті після окупації Галичини в XIV ст. Дідушицькі (колись Дідухи) отримали право заснувати місто біля родинних Дідушич. То була повсюдна практика. Головною умовою було обов'язкове створення римо-католицької парафії, а вже тоді можна було думати про маґдебурзьке право та привілеї проводити кілька разів на рік торги, а ще отримати на перші кілька років звільнення від деяких податків. Якісь галицькі міста згодом стали селами — Дунаїв, Нове Місто, Стара Сіль, Глиняни і ще багато інших. Будувався замок, хоч і не завжди, облаштовували промисли — соляний, випалювання поташу, залізорудний, а коли не було цих багатств, розвитку міста могло сприяти зручне розташування поблизу від торгових шляхів. Для цього жителі міст прокладали й доглядали дороги, мости та греблі.

Ці міста спалювались татарами, згоряли від пожеж, безлюдніли під час моровиці, однак відновлювалися, наче фенікс. Чому тоді, спитаєте ви, 600 років самотности? Унікальність Соколова полягала в тому, що до цього міста ніколи не допускали українців. Ніколи! За всі 600 літ, навіть у XX ст. Тільки як слуг і робітників, які мусили щовечора повертатися до своїх сіл. Були німці, євреї, поляки, та й усе. Для поповнення людських ресурсів після Першої світової війни Станіслав Дідушицький запросив поляків із Татр, що загострило й без того напружені стосунки між містянами та селянами. Чи то була його власна воля, чи бажання отримати дотації від польського уряду — невідомо. Він прагнув якнайшвидше відновити маєток. Війна змінила світ, тільки Соколів продовжував існувати в середньовіччі. В 1930-ті рр. дівчина-українка наклала на себе руки, коли в день весілля мати-полька не пустила нареченого взяти з нею шлюб.

Після цілковитого вивезення та знищення євреїв їхні домівки залишилися порожніми. 1943-го на Галичині почався голод. Люди виїжджали за харчами в різні регіони, а німці часто відбирали в них привезене. В околицях Соколова з'явилися партизани — Армія Крайова й Українська повстанська армія, а також заслані червоні партизани. У них начебто був один спільний ворог — німецькі окупанти, але сталінський режим уже намірявся повернути загарбане 1939 року. Почалися провокації, бо польські й українські повстанці не менше ненавиділи більшовиків, ніж гітлерівців, і могли обернути зброю проти них. Хто перший почав, невідомо, але діяли за принципом «око за око»: побиття, убивства, підпали. Поляки кинулися втікати зі Соколова, а українцям із довколишніх сіл не було куди.

Про те, що до остаточного знищення Соколова причетні радянські спецслужби, Анна Міхнік не згадує. Вона публікує лише свідчення соколівчан, які виїхали до Польщі. Насправді ж за день до пожежі містом, де практично не залишилося нікого, блукали чужі люди, які зазирали у вікна, бо повстанців з обох боків знали в обличчя. Така розправа над безлюдним містом мусила мати певну ціль — пропагандистську. Але вона не спрацювала ні тоді, ні пізніше. Після війни деякі поляки приїжджали та викопували останки родичів, аби перевезти на історичну батьківщину, чи просто запалити свічки на місці колишніх домівок. На вщент заросло му польському цвинтарі повно незасипаних ям. Із жителями сіл поляки трималися дистанцію. А ті їм не заважали. Невидимий бар'єр, установлений кілька століть тому — Соколів для всіх, крім українців, — продовжує існувати, бо то була замкнута, ізольована спільнота.

НЕАНДЕРТАЛЬЦІ БУЛИ ВПРАВНИМИ МАЙСТРАМИ

■ Олег Давигора

На стоянці неандертальців в Іспанії, де неподалік від Мадрида продається острів зі замком, виявили сліди майже 600 дерев'яних виробів. Це свідчить про те, що представники цього вимерлого виду людей володіли навичками обробки дерева не гірше, ніж мистецтвом виготовлення кам'яних знарядь.

Найнезвичайнішою знахідкою став дерев'яний предмет із руків'ям та потовщеним навершям

Ці сліди збереглися у вигляді мінеральних відбитків і відкривають той бік життя неандертальців, що вкрай рідко доходить до наших днів. «Ми називаємо цю епоху кам'яним віком, оскільки на місцях стоянок того часу найчастіше знаходять саме кам'яні знаряддя. Однак більш ніж 40 тис. років тому в арсеналі людей були не лише камені: неандертальці й інші стародавні люди, судячи з усього, настільки ж активно виготовляли інструменти з дерева», — зазначили науковці.

Проблема в тому, що деревина розкладається, тому вона вкрай рідко зберігається достатньо довго, щоб археологи могли її виявити. Саме тому така важлива стоянка Абрик-Романі в околицях Барселони: там дерев'яні знаряддя залишили свої сліди в мінеральних відкладеннях. У новому дослідженні детально описують знахідки, виявлені вченими на цій пам'ятці.

Цікаво, що в Абрик-Романі дерев'яні предмети, створені неандертальцями, вкрилися кіркою з карбонату кальцію. У міру того, як самі вироби руйнувалися, у мінеральних відкладах залишалися напрочуд детальні відбитки. Дослідники проаналізували вже 597 таких відбитків і фрагментів деревини.

За словами Пальміри Саладьє з Каталонського інституту палеоекології людини й соціальної еволюції та авторки дослідження, на цій стоянці також знайшли залишки вогнища, кам'яні знаряддя та останки тварин, яких обробляли неандертальці.

Сукупність цих знахідок дозволяє збагнути не лише те, чим займалися неандертальці, а і як вони організовували свій життєвий простір, використовували вогонь та інші ресурси, а також як був улаштований їхній повсякденний побут.

Важливо, що серед знахідок дослідники виділили 13 типів дерев'яних виробів, у т. ч. інструменти, зброю, предмети домашнього вжитку й елементи конструкцій. Вік цих предметів становить від 62 тис. до 40 тис. років, що свідчить про те, що обробка дерева була невід'ємною частиною поведінки неандертальців та їхніх стратегій виживання.

Більша частина знайдених предметів була виготовлена зі звичайної сосни. Серед знахідок — два мисливські списи завдовжки 1,99 м та 2,45 м. Також виявили схрещені дерев'яні жердини, які, можливо, слугували триногою для приготування їжі на вогні. Дерев'яний предмет завдовжки 5,1 м міг бути елементом конструкції житла. Крім того, дослідники знайшли ємності й таці, виготовлені з кори.

Та, мабуть, найнезвичайнішою знахідкою став дерев'яний предмет із руків'ям та потовщеним навершям — артефакт, не схожий на жоден інший об'єкт, відомий з доісторичних пам'яток. «Його могли використовувати як молот або ударне знаряддя, як допоміжну зброю для полювання або під час конфліктів між людьми. Можна припустити й символічну роль — можливо, цей предмет указував на статус людини в групі. А втім, це лише припущення, а не доведені варіанти використання», — поділилася д-р Саладьє. І особливо підкреслила, що йдеться лише про можливі версії, а не про достеменно встановлене призначення предмета.

Підсумовуючи важливість виконаної роботи, вона зазначила, що пам'ятка Абрик-Романі дає підстави вважати, що вироби з дерева відігравали важливу роль: вони були різноманітними, функціонально гнучкими та пристосованими до найрізноманітніших потреб — від полювання до приготування їжі. «Така практична універсальність і пристосованість — властивості, які ми легко можемо розпізнати й у самих себе. Це дозволяє нам скласти повніше уявлення про технології неандертальців, значна частина яких зазвичай не зберігається в археологічних літописах», — додала дослідниця.

В Антарктиді виявили «приховану бомбу»

■ Богдан Фролов

Величезний регіон Східної Антарктиди містить достатньо льоду, щоби спричинити різке підвищення рівня Світового океану.

Раніше він уважався відносно стабільним, але тепер усе змінилося. Нове дослідження закликає уважніше придивитися до Вілкського підльодовикового басейну, попереджаючи, що в міру потепління клімату це приховане крижане сховище Антарктиди може стати впливовим чинником майбутнього підвищення рівня моря.

Вілкський підльодовиковий басейн — це величезна западина в корінній породі під Східноантарктичним льодовим щитом. Хоча це одна з найважливіших частин Антарктиди в контексті майбутнього підвищення рівня моря, вона, як і раніше, значною мірою ще не досліджена. У недавньому дослідженні вчені дійшли висновку, що рельєфна основа цього басейну може зробити його нестабільним у міру потепління клімату. Це тривожно, адже в басейні міститься достатньо льоду, щоби підняти рівень Світового океану на 3—4 м.

Вілкський підльодовиковий басейн простягається приблизно на 1,4 тис. км уздовж внутрішньої сторони Трансантарктичних гір. Він цілком прихований під товстим шаром льоду, тому науковцям, аби збирати дані про цей величезний басейн, доводилося покладатися на радіолокаційні та супутникові спостереження. «Вілкський підльодовиковий басейн, мабуть, останнє недосліджене місце в Антарктиді», — визнав Метт Кінґ, професор Університету Тасманії та провідний автор нового дослідження. — У нас немає жодних даних прямого картографування морського дна, а інформації про умови в океані, які могли б спричинити майбутнє танення, замало».

Дослідники лише зараз починають розуміти, наскільки вразливим може бути цей басейн, що належить до морської частини льодового щита, тобто корінна порода під більшою частиною льоду лежить нижче рівня моря. Це може робити лід особливо вразливим до відступу, якщо тепліша морська вода дістанеться зони його опори.

Учені поєднали наявні дані з комп'ютерним моделюванням, аби спрогнозувати майбутні зміни в регіоні. Їхні висновки свідчать про те, що відступ у деяких районах може стати дуже стрімким, потенційно сягаючи приблизно 1 км на рік. Якби в результаті цей лід було втрачено, його кількості в регіоні вистачило б, щоби підняти глобальний середній рівень моря на кілька метрів.

Хоча Східна Антарктида традиційно вважалася

значно стабільнішою, ніж Західна, нещодавні висновки малюють геть іншу картину. Наявні в цьому регіоні морські басейни означають, що він може стати набагато важливішим у разі тривалого потепління.

Дослідники сподіваються привернути більше уваги до Вілкського підльодовикового басейну Східної Антарктиди, підкреслюючи значні прогалини у спостереженнях. Нове дослідження показує, що деякі частини басейну вже зазнали змін. Попередні дані вказують на стоншення й обвал низки шельфових льодовиків. Головний льодовик басейну — льодовик Кука — також почав стоншуватися дедалі швидшими темпами з 1990-х рр., а скидає в океан приблизно 40 млрд т льоду на рік. «Свідчень із минулих теплих періодів достатньо, щоби схвилюватися: це регіон, який нам потрібно розуміти набагато краще, але зараз важко знайти живого вченого, який би там побував», — заявив д-р Кінґ.

Соборна пам'ять України

Календар-альманах 2026

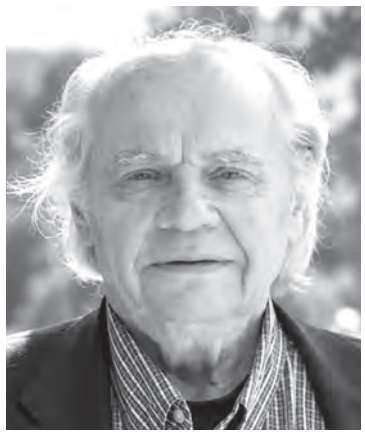
ПРОДОВЖЕННЯ. ПОЧАТОК У № 12—13, 16—26, 28-45

Подаємо текст без змін за виданням: Сергійчук Володимир. Соборна пам'ять України. Календар-альманах. 2026. — Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2025.

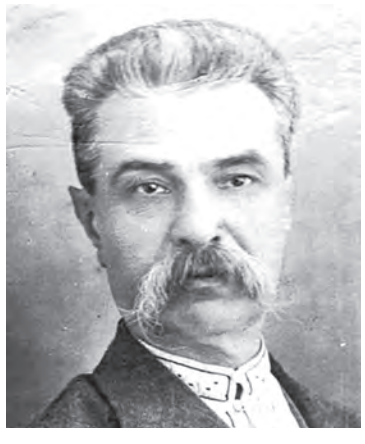
ЖОВТЕНЬ

17 ЖОВТНЯ

90 років тому (1936) у Теліжинцях на Київщині народився Іван Драч, поет, кінодраматург, літературний критик, перекладач, громадсько-політичний діяч. Голова Товариства «Україна-Світ». Один із організаторів та перший голова Народного Руху України. Лауреат Державної премії імені Т. Г. Шевченка (1976). Народний депутат України кількох скликань. Ініціатор заснування кафедри історії світового українства в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Помер 19 червня 2018 року.

18 ЖОВТНЯ

150 років тому (1876) народився Сергій Єфремов, політичний, громадський і державний діяч, письменник, журналіст, дійсний член ВУАН, член Центральної Ради. Помер 10 березня 1939 року.

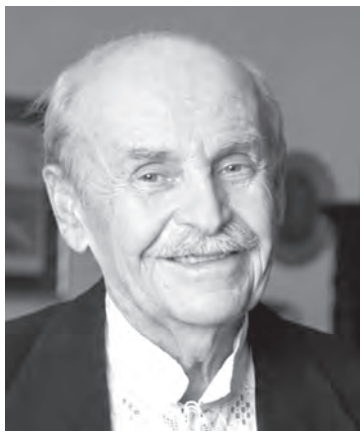

90 років тому (1936) у Новій Слободі Сумської області народився Іван Черняков, український археолог, дослідник давніх культур Надчорномор'я. Помер 4 грудня 2011 року.

18—22 ЖОВТНЯ

430 років тому (1596) у Бересті на соборі більшою частиною православної ієрархії на чолі з Київським Митрополитом Михайлом Рогозою було проголошено унію й визнано главенство Папи Римського.

19 ЖОВТНЯ

100 років тому (1926) у Коропці, що на нинішній Тернопільщині, народився Богдан Гаврилишин, відомий економіст сучасності. Помер 24 жовтня 2016 року.

80 років тому (1946) народився Ігор Пасічник, довголітній ректор Національного університету «Острозька академія», Герой України.

21 ЖОВТНЯ

105 років тому (1921) Василя Липківського висвячено на Митрополита УАПЦ.

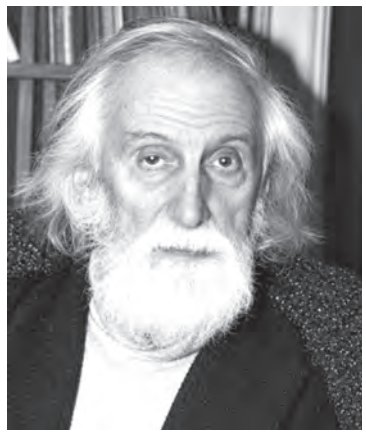
22 ЖОВТНЯ

135 років тому (1891) у Сербинівці (тепер — Вінницька обл.) народився Юрій Клен (спр. — Освальд Бургардт), український поет, літературний критик, перекладач, науковець. З 1931 — на еміграції. Написав поеми «Прокляті роки», «Попіл імперії», збірку віршів «Каравела». З 1943 — викладач у Німецькому університеті та Українському вільному університеті в Празі. Залишив книгу есе «Спогади про неокласиків». Помер 30 жовтня 1947 року в Авгсбурзі (Німеччина).

90 років тому (1936) на Волині народився Ярослав Федорчук, один з творців партії «Батьківщина», народний депутат України чотирьох скликань, автор художніх книг і кінофільмів, один з дослідників трагічних подій на Волині в 1943 році.

23 ЖОВТНЯ

25 років тому (2001) помер видатний український історик Михайло Брайчевський. Народився 6 вересня 1924 року в Києві.

24 ЖОВТНЯ

175 років тому (1851) помер Лук'ян Кобилиця, керівник національновизвольного руху на Буковині в 40-х роках XIX ст. Народився у 1812 році.

27 ЖОВТНЯ

350 років тому (1676) було підписано Журавненський мирний договір між Річчю Посполитою і Османською імперією, який завершив польсько-турецьку війну 1672—1676 років. Поділля залишалося у складі Османської імперії, значна частина Правобережної України (за винятком колишніх Білоцерківського і Паволоцького полків) визнавалася козацькою територією під управлінням гетьмана П. Дорошенка.

250 років тому (1776) народився Яків Маркович, український історик, автор праці «Записки про Малоросію, її жителів та виробництва». Помер 1804 року.

170 років тому (1856) у Сокалі на Львівщині народився Іван Кипріян, музикант, диригент, капелан УГА. Загинув у більшовицькому концтаборі в Сибіру в 1924 році.

28 ЖОВТНЯ

145 років тому (1881) у Львові засновано українське педагогічне товариство «Рідна школа».

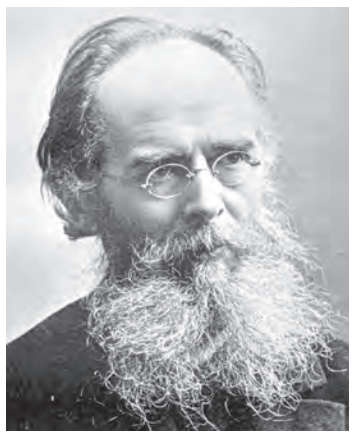
140 років тому (1886) народився Всеволод Змієнко, український військовий діяч, генерал-хорунжий з

1917 року. Був начальником штабу Одеської гайдамацької дивізії. Під час антигетьманського повстання Директорії очолював Південно-Східну групу українських військ в районі Одеси. В еміграції займався громадською діяльністю. Автор спогадів з історії українських визвольних змагань. Помер 30 жовтня 1938 року.

90 років тому (1936) помер відомий український діяч Кубані, професор Українського вільного університету та Української господарської академії Федір Щербина. Народився 13 лютого 1849 року.

29 ЖОВТНЯ

135 років тому (1891) помер Олександр Потебня, український мовознавець, філософ, етнограф, літературознавець, психолог, педагог, громадський діяч. Член-кореспондент Петербурзької Академії наук (1875). Основоположник психологічного напрямку в слов'янському мовознавстві й творець лінгвістичної поетики, вивчав проблеми загального мовознавства, фонетики, граматики, семантики, наголосу, етимології, теорії літератури, фольклору, етнографії, історії мов. Автор фундаментальних праць «Думка і мова», «Мова і народність», багатьох рецензій, наукових статей та ін. Вивчав також проблеми психології творчості, етнічної психології, герменевтики. Народився 10 вересня 1835 року на хуторі Манів (тепер — Гришине Сумської області).

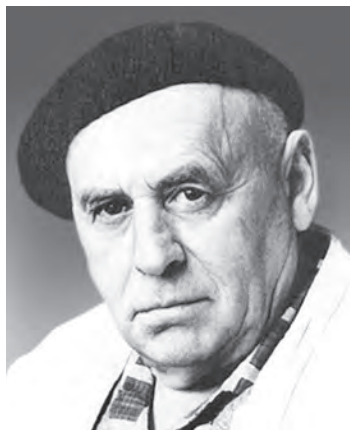
30 ЖОВТНЯ

150 років тому (1876) помер видатний геолог Олександр Чекановський. Народився 24 лютого 1833 року в Кременці, що в нинішній Тернопільській області.

145 років тому (1881) у Великих Будищах на Полтавщині народився Володимир Костенко, видатний суднобудівник. Помер 1966 року.

115 років тому (1911) на Прикарпатті народився Григорій Крук, видатний український скульптор. Помер 15 грудня 1988 року.

90 років тому (1936) у Дніпропетровську народилася Поліна Астахова, українська гімнастка, багаторазова олімпійська чемпіонка. Померла 5 серпня 2005 року.

85 років тому (1941) розпочалась оборона Севастополя силами гарнізону міста, Чорноморського флоту і військами Приморської армії. Закінчилася 4 липня 1942 року.

70 років тому (1956) помер Володимир Філатов, російський та український офтальмолог, академік АН УРСР. З 1903 року жив та працював в Одесі. Створив українську школу офтальмологів. Запропонував низку оригінальних хірургічних методів відновлення зору, зокрема уперше запропонував для пересадки рогівку очей трупів. Народився 27 лютого 1875 року в Михайлівці (нині — Пензенська обл., РФ).

31 ЖОВТНЯ

115 років тому (1911) народився Олександр Ахієзер, один з видатних фізиків сучасності. Помер 4 травня 2000 року в Харкові, де працював усе життя.

5 років тому (2021) помер український письменник, лауреат Шевченківської премії, автор пригодницьких повістей для дітей та підлітків Володимир Рутківський. Популярність йому принесла повість «Сторожова застава», яку було екранізовно. У 2011 році Володимир Рутківський став лауреатом премії «Книга року Бі-Бі-Сі». Народився 18 квітня 1937 року.

У ЖОВТНІ

195 років тому (1831) у Харковізаснованоальманах«Український вісник». 95 років тому (1931) українські організації Москви звернулися до наркома освіти РСФРР Андрія Бубнова з вимогою забезпечити нормальне функціонування Українського театру в столиці.

90 років тому (1936) у Харбіні вийшов альманах «Далекий Схід», який присвячувався життю українців на Зеленому Клині.

«СПІЛІ ГРУШІ З СТАРОГО ДЕРЕВА УКРАЇНСЬКОГО ЗРАДНИЦТВА...»

(ДО 120-РІЧЧЯ ПУБЛІКАЦІЇ СТАТТІ СИМОНА ПЕТЛЮРИ «ПРО МАЛОРОСІВ»)

Проблема українського запроданства була постійно присутня в публіцистичній творчості Симона Петлюри. Можливо широкому загалу найбільш відома його праця «Московська воша», де автор різко картає зрадників українського народу, що перетворилися в московських прикащиків і збиткуються над ним.

Але вже на початку своєї свідомої політичної діяльності Симон Петлюра не омиає вказану тему. Так, опинившись на Кубані в 1902 році, він звертається до нащадків нашого славного козацтва, нагадуючи їм про високий обов'язок перед рідним народом: «Спогадайте, — може забули, — хто ви і чиї ви діти... Ваші діди — то було вільне запорожське військо... і славилось на цілий світ надзвичайною боротьбою за волю України... Славними були ваші діди... і чим же стали Ви? Холопами московського царя...». Полтавець Петлюра не просто соромив тих кубанських козаків, які готові були взяти участь у каральних акціях проти робітників. Він хотів, аби вони відчули своє національне єство, зрозуміли, що Україна для них — рідна мати, яку їм доведеться ще й захищати колись: «Прокиньтесь ж і Ви! Хай розкриються ж Ваші засліплені очи, і як настане та година, коли наш народ підніметься проти царя і його холопів-міністрів й захоче собі волі, не заважайте цьому... Не стріляйте в робітників, а самі приставайте до них... Бо вони хотять волі для людей. Ваші діди билися за волю... Згадайте ж їх і самі ставайте до боротьби за святу правду. Хай згинуть вороги нашої України і нашого люду — цар з його прислужникам. Тоді настане краще життя...».

За це, до речі, він і потрапив уперше до в'язниці там же, на Кубані. А запроторили його туди й наглядали за ним там наші ж землячки, які повторювали на своє виправдання: «Я тоже малорос...». Очевидно, саме розмови з тими «також малоросами» і стали підґрунтям для розкриття теми про малоросійство та його шкоду для українства. Надруковано цей твір було в жовтні 1906 року в київській газеті «Рада», де Симон Петлюра тоді працював відповідальним секретарем.

Про малоросів

Пригадую собі сторінки із історії нашого народу.

Вони завше викликали в душі моїй тяжкі почуття, а спомин про них гостро й пекуче краяв моє серце.

Передо мною як живий стоїть огидливий образ гетьмана Брюховецького, що за «ласощі» та за московські подарунки продавав свою Вкраїну, зневажав її честь і інтереси свого народу...

За цим запроданцем ідуть інші. їх багато, сотні, і цілі тисячі... Як п'явки, вони висисали всі сили і всю кріваницю з живого організму народнього. Вони, як той бур'ян, глушили здорові рослини, що виростали й хотіли буяти на рідному полі. Кожний їх подих був нездоровим і мертвою отрутою був він для всього живого.

Вони, ці запроданці, зробили все, що тільки могли, аби Україну, вільний край, де панували воля й права чоловіка, повернути в страшне пекло мук і страждань...

Вони, ці іуди, залишили глибокий слід в історії нашого народу і породили ціле покоління ще гірших запроданців, ще гірших зрадників, що тільки й живуть надіями на «ласощі», на ріжні «награди», і не перестають лизати руки і збирати крихти з-під столу «власть имущихъ».

Поміж ними більше таких, яких можна зарахувати до «безбатьківщин». Це люде «без роду, без племені».

Але є чимало і таких, що признаються до свого народу і гордо заявляють:

— Я теж українець! Або:

— Какъ-же, и я малороссъ!

І коли я зустрічаюсь з таким «малороссомъ», мені завше пригадується один мій «знайомий» жандарський офіцер, який, забравши у мене на трусі українські «нелегальні» книжки, тепер вже дозволені, почав зо мною «щиру» розмову. Він без мила ліз в мою душу, сподіваючись, очевидячки, зустріти і з мого боку таку ж саму щирість і одвертість...

Володимир Сергійчук

Продовження у наступному номері

ПЕРШИЙ ПАПА, ЯКИЙ ПРОГОЛОСУВАВ НА ВИБОРАХ У США

■ Юстина Зарваниця

Лев XIV проголосував на проміжних виборах у США, увійшовши в історію як перший понтифік, що взяв участь в американському голосуванні. Ба більше, це також, імовірно, перший випадок, коли глава Римо-католицької церкви (РКЦ) проголосував на світських демократичних виборах.

Папа Римський скористався можливістю проголосувати поштою. Свій бюлетень він надіслав до штату Іллінойс. У заяві Святого Престолу наголосили, що папа підтримує участь громадян у демократичних процесах. «Святіший Отець висловлює переконання, що громадяни мають право та обов'язок брати участь у демократичних процесах», — ідеться в повідомленні Ватикану.

Значимість цього випадку підтвердив британський історик Майкл Волш, який досліджує історію папства і є автором кількох книжок на цю тему. За його словами, раніше понтифіки не брали участи в демократичних виборах.

Папа Лев XIV

Цікаво, що для голосування Лев XIV використав ім'я, яке отримав при народженні — Роберт Френсіс Превост. У виборчих списках він зареєстрований у містечку Нью-Леноксі поблизу Чикаґо, де проживає його брат Джон. До обрання Папою Римським у травні 2025 року Превост уже брав участь у політичному житті США. Зокрема, голосував на праймеріз як Республіканської, так і Демократичної партії, а також на президентських виборах 2024-го.

Після обрання главою РКЦ Лев XIV не раз закликав людей долучатися до суспільного життя та висловлювати власну позицію. Зокрема, він заохочував громадян говорити про війну США та Ізраїлю проти Ірану. Водночас стосунки папи з адміністрацією президента Трампа ускладнилися через розбіжності щодо війни в Ірані й імміграційної політики. На початку цього року теперішній господар Овального кабінету розпочав серію публічних критичних висловлювань на адресу понтифіка.

РПЦ влаштувала обліт фронту з мощами святого

■ Сніжана Непийпиво

Клірики Російської православної церкви (РПЦ) здійснили «повітряний хресний хід» над Донбасом із мощами Георгія Побідоносця.

На армійському гелікоптері вони облетіли ділянки фронту на Куп'янському та Лиманському напрямках, де російські війська нещодавно зазнали значних територіальних утрат. В РПЦ заявили, що військові на передовій виконують свою роботу, знаючи, що їх супроводжують молитви та покровительство святого. Там також назвали обліт фронту зі святинями давньою традицією.

Водночас, за оцінками американського Інституту вивчення війни, у вересні та жовтні ц. р. російські війська зазнали чистих територіальних утрат в Україні на площі близько 241 кв. км. Зокрема, рашисти втратили виступ поблизу Лимана й опинилися під загрозою оточення під час наступу на Слов'янськ.

ДО СЛОВА

У Брянській єпархії РПЦ російських штурмовиків назвали «м'ясом». У повідомленні про передачу гуманітарної допомоги єпархія заявила, що штурмовики, яких називають «м'ясом», є символом стійкости, самопожертви та незламної волі.

Відповідь на звинувачення Карлсона в утисках вірних

■ Ірина Коляда

Близько 120 представників українського духовенства загинули внаслідок цілеспрямованої російської агресії, заявив президент Володимир Зеленський у подкасті This Week on Capitol Hill американського консервативного політика Тоні Перкінса.

Згодом президент України уточнив, що російські атаки зруйнували або пошкодили близько 800 релігійних споруд. «Деяким із них було тисячу років, і їх масовано атакували дронами й ракетами — як крилатими, так і балістичними. Це жах і божевілля. І справа не в грошах. Ідеться про нашу спадщину, історію, мистецтво й архітектуру. Їх не можна просто відремонтувати», — зауважив Володимир Зеленський.

Перкінс запропонував прокоментувати заяви американського ведучого Такера Карлсона, який звинуватив Київ в утисках релігійної свободи, зокрема щодо християн. Глава української держави нагадав, що Карлсон, за його даними, ніколи не був в Україні. «Як він може обговорювати, що відбувається в Україні з представниками духовенства? Ми дуже вільні, ви знаєте, що маємо найбільшу у Європі раду релігійних інституцій, ми всі працюємо разом», — запевнив президент.

І наголосив, що Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій об'єднує не лише християнські релігійні організації, а також юдеїв і мусульман. «Ми сидимо в одній кімнаті й усе обговорюємо. Гадаю, що Такер не знає, що відбувається в Україні. Але він може приїхати й побачити, що було знищено росіянами і яке ставлення до різних релігій і національностей», — зазначив український лідер.

Нагадаємо, що відомий американський консервативний коментатор Такер Карлсон, який виступав проти допомоги США Україні, просуває твердження про те, що влада Зеленського переслідує найбільшу християнську деномінацію в Україні.

«Український дім» номінували на премію Тішнера

■ Софія Калина

Фонд «Український дім» у Варшаві став одним із номінантів 26-ї премії ім. Юзефа Тішнера в категорії соціальних і душпастирських ініціатив. Цю нагороду присуджують за діяльність, що втілює цінності, близькі польському філософу й католицькому священнику Юзефу Тішнеру. Серед них — діалог, солідарність і повага до людської гідности.

«Український дім» уже більш ніж два десятиліття підтримує українську спільноту в Польщі. Його діяльність охоплює соціальну та практичну допомогу, підтримку інтеграції українців і створення можливостей для взаємодії між українцями й поляками зі збереженням української ідентичности. Нині фонд працює у двох просторах у варшавському районі Муранів. Центр підтримки надає юридичну, психологічну та соціальну допомогу, а Центр зустрічей організовує культурні й інтеграційні заходи, які сприяють налагодженню контактів і взаємній підтримці.

Премію ім. Юзефа Тішнера з 2001-го присуджують інтелектуалам, публіцистам і громадським діячам, які поєднують інтелектуальну працю з чутливістю до потреб інших людей. Із 2022 року нагороду вручають у двох категоріях: за книжку або цикл публікацій, що продовжують традицію «мислення за цінностями» Тішнера, та за соціальну або душпастирську ініціативу. 2024-го в книжковій категорії премію присудили українському історику Ярославу Грицаку за книжку «Україна. Вирватися з минулого». Кожен лавреат отримує грошову нагороду в сумі 50 тис. PLN і статуетку.

СТИПЕНДІАТ ШЕПТИЦЬКОГО, ЯКОГО РОЗСТРІЛЯЛИ ЧЕКІСТИ

■ Ірина Коваленко

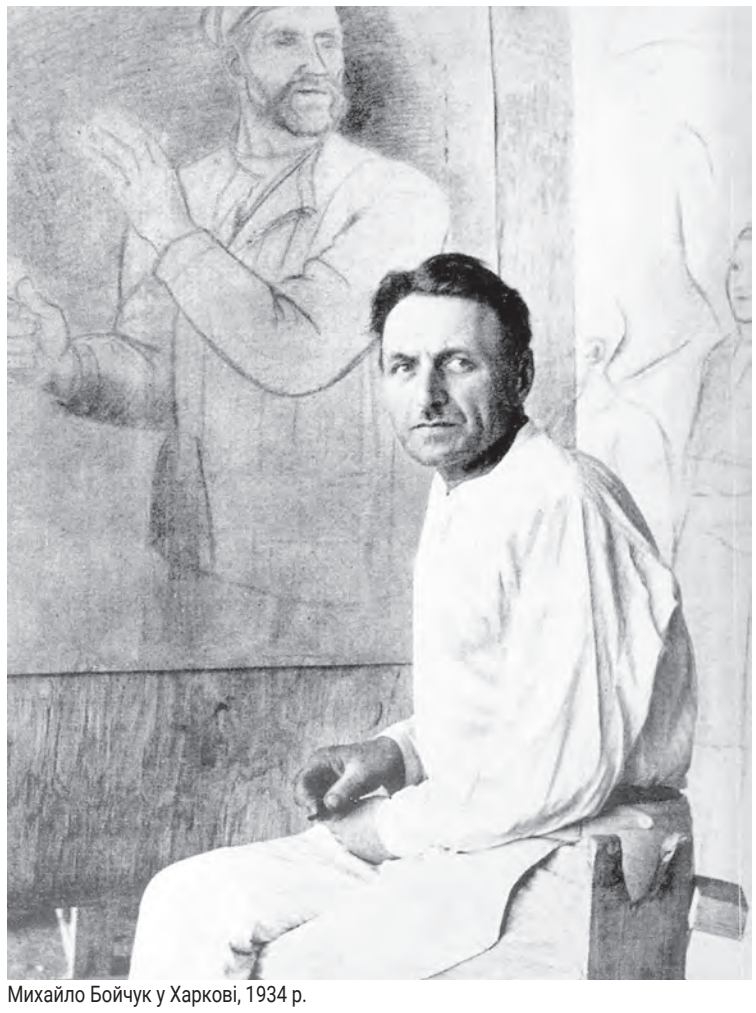
У березні 2024 року уламки російської ракети пошкодили будівлю Київської академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука. Самого художника радянська влада розстріляла 1937-го. Він мав європейську освіту, заснував власний мистецький напрям і школу монументалістів. Бойчук прагнув поєднати українську традицію з модерними художніми пошуками, проте радянська влада оголосила його мистецтво ворожим.

Михайло Бойчук «Пророк Ілля», 1912—1913 рр.

Михайло Бойчук «Жінка», 1907 р.

Михайло Бойчук у Харкові, 1934 р.

ПОМІТИВ ШКІЛЬНИЙ УЧИТЕЛЬ

Михайло народився 30 жовтня 1882 року в с. Романівці під Теребовлею у багатодітній селянській сім'ї. З дитинства любив малювати. Його талант розгледів сільський учитель, який через оголошення у львівській газеті допоміг хлопцеві знайти можливість навчатися.

Бойчук навчався у львівського художника Юліана Панькевича, який першим почав зображати святих на іконах у вишиванках. Його здібності помітили в Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), яке тоді очолював Михайло Грушевський. Товариство надало юнаку стипендію для навчання у Європі. Згодом його освіту профінансував і митрополит Андрей Шептицький, який опікувався розвитком українського сакрального мистецтва.

Навчаючись у Відні, Кракові, Мюнхені та Парижі, Бойчук зацікавився модернізмом, але водночас глибоко вивчав іконопис і візантійське мистецтво. Прагнув не копіювати давні зразки, а використати їхні принципи для створення сучасного українського мистецтва. У його роботах поєдналися візантійська традиція, український іконопис, народне малярство та новітні європейські течії. Бойчук комплексно підходив до творчого процесу, зокрема, сам виготовляв фарби за давніми технологіями.

У Кракові юнак познайомився з Богданом Лепким, професором української мови та літератури Ягеллонського університету, у помешканні якого певний час винаймав кімнату. У Парижі Бойчук жив на Монпарнасі, у тому самому будинку, що й художник Модест Сосенко. Там створив майстерню-школу неовізантистів. 1910-го художник разом з учнями представив 21 роботу на виставці Салону незалежних, заявивши про новий мистецький напрям.

Бойчукізм поєднав звернення до давнього мистецтва з модерним баченням композиції. Знавець композиції, колоризму та синестезії, візантійського стилю і мистецтва італійського Проторенесансу, давньоруської фрески київських соборів та українського іконопису XIV—XVI ст., народного наївного малярства і новітніх тенденцій французького модернізму, Михайло Бойчук разом зі своїми учнями створював самобутній стиль українського мистецтва.

РЕСТАВРАТОР ІКОН І МОНУМЕНТАЛІСТ

Після повернення до Галичини Бойчук працював у Національному музеї у Львові, де реставрував ікони. Як розповіла мистецтвознавець Христина Береговська, Михайло та його учень Микола Касперович також реставрували картину Тараса Шевченка «На пасіці».

Бойчук долучився до розпису каплиці Дяківської бурси у Львові та монастиря отців василіян у с. Словіті під Золочевим. Він також працював над оформленням Преображенської церкви в надсянському Ярославі, зокрема, в 1911—1912 рр. розписував іконостас.

Коли почалася Перша світова війна, Бойчук реставрував церкву в Лемешах на Чернігівщині, пов'язану з родиною Розумовських. Оскільки був підданцем Австро-Угорської імперії, а Чернігівщина належала тоді до Російської імперії, його інтернували до Уральська.

Після проголошення Української Народної Республіки 1917 року Бойчук приїхав до Києва працювати в Українській академії мистецтв — першому українському вищому мистецькому навчальному закладі. Очолив там майстерню монументального мистецтва.

Майстерня Бойчука також розписувала будівлі на замовлення. Одним із найбільших проєктів став розпис Луцьких казарм у Києві 1919-го. Їм доводилося малювати радянських людей, проте їхні обличчя все одно нагадували лики святих з ікон. Відвідувачі, які оглядали роботи бойчуківстів, казали: «Гарно, як у церкві!»

Художник створював і театральні декорації для Молодого театру Леся Курбаса. Згодом очолив Перші державні майстерні монументального мистецтва. Бойчук навчав учнів працювати над цілісними ансамблями, у яких живопис, архітектура та призначення будівлі утворювали єдине ціле. Такий підхід вирізняв його школу серед інших мистецьких напрямів того часу.

ЗВИНУВАЧЕННЯ В НЕЛОЯЛЬНОСТІ ТА РЕПРЕСІЇ

В 1926—1927 рр. митець разом із колегами їздив у творче відрядження до Європи, відвідавши, зокрема, країни, де навчався замолоду. Згодом це використали проти нього. У Києві йому заздрили, критикували, звинувачували, що не відповідає канонам радянського мистецтва. Федір Кричевський, колишній колега з Академії мистецтв, склав на нього донос президенту Всеросійської академії мистецтв, у якому повідомив, що бойчукісти висміюють соцреалізм.

Михайло рік попрацював у Ленінграді, а згодом повернувся до України. 1933-го через посилення ідеологічного тиску публічно відмежувався від власного напряму. На зборах Спілки художників заявив: «Кожному з нас, і особливо мені, потрібно ясно, чітко сказати, за що він — за соціалістичний реалізм чи за своє минуле. Ясно і недвозначно відповідаю: за соціалістичний реалізм, проти того, що тепер зветься «бойчукізмом».

Проте це не врятувало художника. 1936 року його заарештували, звинувативши у шпигунстві й участі в контрреволюційній націоналістичній організації. А 13 липня 1937-го розстріляли. Його дружину Софію Налепинську-Бойчук і найближчих учнів чекала така ж доля.

Достеменне місце поховання Михайла Бойчука невідоме. Серед можливих місць називають Биківнянський ліс під Києвом, де поховані тисячі жертв сталінських репресій.

В останні роки життя маляр мав роман з Аллою Гербурт, дружиною поета Майка Йогансена. Її чоловіка також розстріляли через кілька місяців після смерти коханця. У грудні 1936 року Алла народила від Бойчука дитину. Проте він уже був ув'язнений і ніколи не бачив її. Алла з донькою виїхала в Другу світову за кордон як етнічна німкеня. А син Бойчука від першого шлюбу Петро загинув 1941-го за невідомих обставин.

Більшість творів Бойчука та його школи знищили. Частину робіт урятувала художниця Ярослава Музика, завдяки якій збереглися важливі свідчення про творчість митця та його кола. Мистецтвознавець Святослав Гординський писав, що Бойчук заклав міцні основи школи монументалістів, яка стала одним із найвидатніших явищ нового українського мистецтва поряд із графікою Георгія Нарбута.

РОСІЙСЬКИМ ГОКЕЇСТАМ ВІДКРИЛИ ШЛЯХ ДО ЗМАГАНЬ

■ Роман Журба

Спортивний арбітражний суд (CAS) зобов'язав Міжнародну федерацію гокею (IIHF) допустити російські збірні до міжнародних змагань. Вердикт стосується чемпіонатів світу (ЧС) сезону-2026/2027. У федерації заявили, що не погоджуються з вердиктом, однак визнають повноваження CAS і мають намір виконати його рішення.

В IIHF нагадали, що усунення російських команд було зумовлено передусім міркуваннями безпеки учасників міжнародних змагань. На думку федерації, рішення CAS не вирішує цих проблем, натомість створює додаткові організаційні труднощі, адже підготовка до частини турнірів уже перебуває на завершальному етапі.

Також у федерації повідомили, що планують обговорити подальші дії, необхідні для якнайшвидшого виконання рішення арбітражного суду. Особливу увагу привертає перспектива повернення російської збірної на чоловічий ЧС 2027-го в елітному дивізіоні. На цьому турнірі вперше з 2007-го має зіграти й національна команда України.

Федерація гокею України (ФГУ) розкритикувала рішення CAS і зажадала пояснень. Адже збірна України з гокею ризикує втратити місце в елітному дивізіоні ЧС 2027 року через можливе повернення туди Росії. Такий варіант розвитку подій припустив Сергій Мазур, президент ФГУ. «Це пов'язано з механізмом, затвердженим Міжнародною федерацією гокею (IIHF) 2022-го, що передбачає повернення Росії до еліти після зняття обмежень. Через це Україні, можливо, доведеться знову змагатися в 1А. Але наразі ніхто не знає, як усе відбуватиметься. Можливо, вони все ж з наступного року будуть грати», — пояснив він.

Нагадаємо, що навесні ц. р. Україна здобула право виступати в найсильнішому дивізіоні ЧС — уперше за 20 літ. Однак наразі IIHF офіційно не оголошувала ані про допуск Росії до ЧС-2027, ні про можливе усунення української команди.

Фінляндія, Чехія та Австрія також засудили рішення CAS і закликали IIHF не повертати Росію до міжнародного гокею, доки триває війна. Німеччина, яка прийматиме ЧС 2027 року, теж звернула увагу на можливі політичні й економічні наслідки такого кроку.

Франк Лутц, глава німецької асоціації гокею, заявив, що Німеччина має розглянути варіант відмови від проведення травневого ЧС. Досі він виступав за фінансове питання, оскільки з російською командою витрати на дотримання безпеки значно зростуть. «А ми не маємо права наражати себе на економічний ризик, який не можемо витримати», — наголосив функціонер. За його словами, усе залежатиме від того, які дії оголосить німецький уряд.

Представник канадського уряду також виступив із рішучою заявою, а Адам ван Куверден, міністр спорту Канади, поінформував, що росіянам, які приїдуть представляти країну на юніорському чемпіонаті у грудні, у видачі віз відмовлять. Він запевнив, що уряд відмовляється дозволяти росіянам брати участь у заходах, які він організовує та субсидує державними коштами, але поки що незрозуміло, чи отримає престижний турнір державне фінансування.

А букмекерська компанія Tipsport — офіційний спонсор ЧС із гокею IIHF — вирішила не дозволяти будь-яку появу свого логотипу під час потенційних матчів збірної Росії на такому чемпіонаті. «Позиція Tipsport була чіткою від самого початку російської агресії: ми є одним із найбільших корпоративних уболівальників України, ми не розміщуємо коефіцієнти на КГЛ чи інші російські та білоруські змагання, і ми не маємо наміру розміщувати коефіцієнти на збірну Росії. Також ми не можемо уявити, що в матчах з Росією на ЧС буде наша реклама — ні на льоду, ні в телевізійних трансляціях», — підкреслив Вацлав Сохор, речник компанії. Tipsport є офіційним партнером чемпіонатів IIHF на льоду серед дорослих до 2029 року. Там закликали національні федерації відреагувати якомога рішучіше.

Ампфутболісти побували в папи

■ Маркіян Рой

Гравці львівського ампфутбольного клубу «Покрова АМП», основу якого складають ветерани війни, зустрілися з Папою Римським під час загальної авдієнції у Ватикані. Спортсмени передали понтифіку футболку з емблемою команди.

Зустріч відбулася на площі Святого Петра. До Ватикану львів'яни приїхали після участи в Лізі чемпіонів EAFF 2026 з ампфутболу, яку проводили в італійському місті Фано. «Покрова АМП» стала першим українським клубом в історії, який узяв участь у цьому єврокубковому турнірі й посів п'яте місце.

Під час авдієнції о. Михайло Чабан, провінційний настоятель Згромадження салезіан святого Івана Боско Української греко-католицької церкви, розповів Святішому Отцю історію створення команди, її місію. Клуб допомагає відновлюватися через спорт українським військовим, які зазнали важких поранень та ампутацій.

За словами о. Михайла, для більшости гравців це була перша поїздка до Рима й можливість особисто побачити Папу Римського. Він також подякував за організацію зустрічі Андрію Юрашу, послу України у Ватикані.

Враженнями від авдієнції поділився Валентин Осовський, капітан «Покрови АМП». Він зазначив, що зустріч із понтифіком додала команді впевненості й мотивації рухатися вперед. «Це дає чітке розуміння, що ти на своєму місці й здатен на більше, ніж можеш собі уявити», — підкреслив він.

Став чемпіоном світу в дев'ять

■ Роман Журба

Український шахіст із Дніпра Мирон Нетребка на турнірі в іспанському Рокетас-де-Маре здобув титул чемпіона світу серед спортсменів до дев'яти років.

Мирон Нетребка

Змагання проводили в 11 турів за швейцарською системою. З 11 можливих балів він набрав 9,5, що дозволило йому посісти перше місце в підсумковій таблиці ЧС. За підсумками виступів дев'ятирічний українець опинився на пів кроку попереду свого найближчого конкурента Сайфуддіна Еркінбоєва з Узбекистану.

Він також здивував усіх своєю здатністю грати в шахи всліпу. Гру таких високих можливостей продемонстрував під час показової партії, зіграної в Дніпрі. Шахіст зі зав'язаними очима розіграв партію з Тимофієм Дудіним, начальником Дніпровського міжрегіонального управління Міністерства юстиції України. Мирон утримував у пам'яті розташування всіх фігур на шахівниці й робив свої ходи, лише називаючи квадрати переміщення фігур, але не бачачи їх, тоді як його суперник міг бачити шахівницю і безпосередньо оцінювати розміщення своїх фігур. Після партії Дудін розвів руками, сказавши, що навіть отримана ним перевага у вигляді можливости слідкувати за своїми фігурами на шахівниці не допомогла йому здобути перемогу над юним чемпіоном.

ЩО КОРИСНІШЕ — ГРУШІ ЧИ ЯБЛУКА?

■ Олександра Баландюх

У садах уже закінчився збір яблук і груш, які цього року вродили рясно, тож ці фрукти повинні бути в кожного на столі. Їхнє вживання дозволяє організму отримати більше поживних речовин, робить здорове харчування цікавішим і допомагає виробити звичку частіше їсти фрукти.

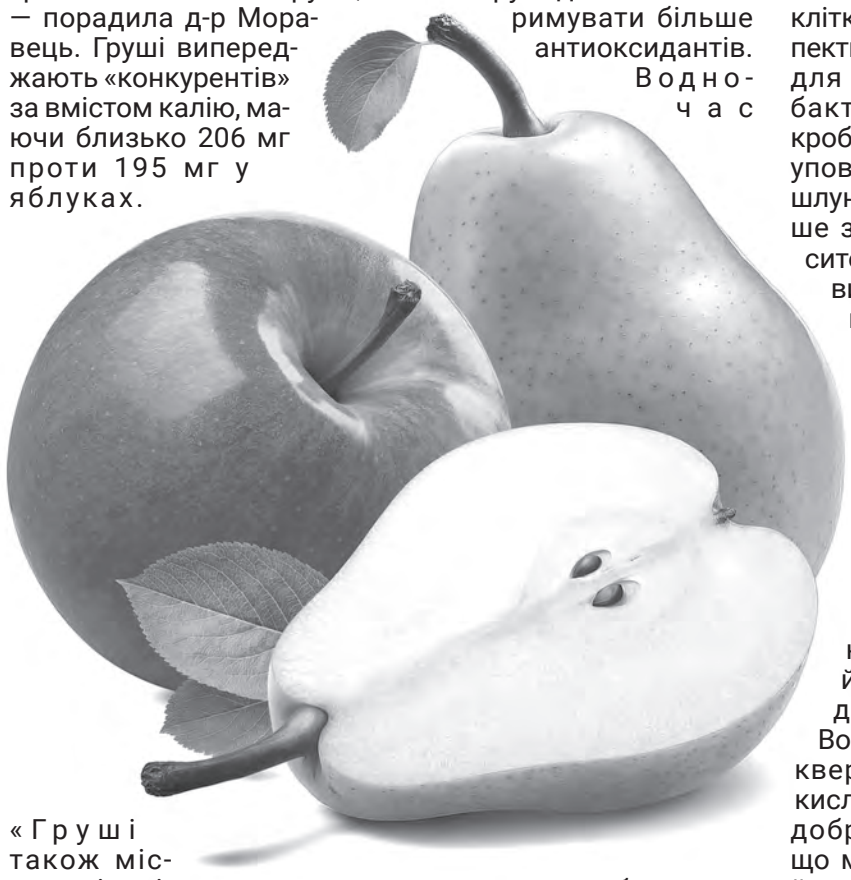
Обидва плоди містять багато клітковини, мають відносно низьку калорійність і багаті на антиоксиданти й інші корисні рослинні сполуки. Який із них містить більше поживних речовин і краще впливає на роботу серця, травної системи, рівень цукру в крові й артеріальний тиск? Про це розповіли американські дієтологи Мері Моравець і Лорен Слейтон.

Щодо калорій, то ці два фрукти майже ідентичні: середня груша містить близько 100 калорій, а середнє яблуко — 95. Різниця в кількості цукру та вуглеводів також незначна — в обох близько 25—27 г, хоча яблука здебільшого мають більше фруктози, а груші — глюкози.

У грушах також є відносно багато сорбіту — цукрового спирту, що впливає на їхню м'яку текстуру. Якщо вживати ці фрукти у великій кількості, сорбіт може мати легкий проносний ефект. Експерти зазначили, що найбільша різниця між цими фруктами у вмісті клітковини: у грушах її приблизно на 1—2 г більше на порцію, ніж у яблуках. «Різниця не є разючою, але коли більшість людей хронічно недобирає клітковини, кожен грам має значення», — пояснила д-р Моравець.

Значна частина клітковини в грушах припадає на пектин — різновид розчинної клітковини, користь якої для здоров'я кишківника та серця добре вивчена.

Середнє яблуко містить близько 8—9 мг вітаміну С, тоді як середня груша — 7—8 мг. «Щоб досягти значної добової норми, потрібно з'їсти кілька груш», — порадила д-р Моравець. Груші випереджають «конкурентів» за вмістом калію, маючи близько 206 мг проти 195 мг у яблуках.

«Груші також містять вітамін К, важливий для здоров'я кісток», — відзначила д-р Слейтон.

Яблука вважають суперпродуктом через антиоксиданти та поліфеноли. «Яблука багаті на кверцетин, хлорогенову кислоту та епікатехін — добре вивчені сполуки зі сильними протизапальними та серцево-судинними перевагами. У грушах більше епікатехінів та ізорамнетину — антиоксидантів, пов'язаних зі здоров'ям серця та протизапальною дією», — зауважила Мері Моравець.

Дієтологи наголосили, що вживання і яблук, і груш допомагає отримувати більше антиоксидантів. Водночас яблука, на їхню думку, можуть мати дещо ширший позитивний вплив на загальний стан здоров'я та профілактику окремих захворювань.

«Груші містять два ключові типи клітковини: розчинну та нерозчинну. Нерозчинна клітковина проходить через кишківник переважно неушкодженою, її переваги передусім пов'язані з травленням. Розчинна клітковина допомагає знизити рівень холестерину, стабілізувати рівень цукру в крові та підвищити відчуття ситості», — відмітила Лорен Слейтон.

А за словами д-ра Моравець, груші особливо вирізняються вмістом розчинної клітковини. Вони багаті на пектин, що слугує поживою для корисних кишкових бактерій і підтримує мікробіом. Крім того, пектин уповільнює спорожнення шлунка, завдяки чому довше зберігається відчуття ситості й повільніше підвищується рівень цукру в крові. Пектин також може зв'язувати частину холестерину в травному тракті та сприяти його виведенню з організму, що допомагає підтримувати нижчий рівень «поганого» холестерину.

Яблука перевершують інші фрукти, коли йдеться про антиоксиданти та поліфеноли. Вони особливо багаті на кверцетин, хлорогенову кислоту й епікатехін — три добре вивчені сполуки, що мають протизапальну й антиоксидантну дію. Значна частина поліфенолів міститься в шкірці. Очищене яблуко зменшує антиоксидантну цінність.

Поєднання клітковини й поліфенолів також спрямоване на такі фактори ризику, як «поганий» холестерин, та допомагає контролювати кров'яний тиск і рівень цукру в крові. За інформацією д-ра Слейтон, яблука містять більше кверцетину, який може сприяти зниженню кров'яного тиску та запалення, а також діяти як природний антигістамінний засіб. Яблука особливо корисні для людей з астмою. Вони ідеально пасують для сезону застуди та грипу. Регулярне споживання яблук також корелює зі зниженням захворюваності на рак молочної залози та товстої кишки.

Як підкреслила д-р Моравець, обидва фрукти мають низький глікемічний індекс. У яблук він приблизно 36—38, а в груш — приблизно 38—40, тобто вони повільно й помірно підвищують рівень цукру в крові. Це пов'язано із вмістом клітковини, про яку згадували раніше, а також із хлорогеновою кислотою в яблуках, яка покращує чутливість до інсуліну й уповільнює засвоєння глюкози.

Щодо соку, то з нього видаляють майже всю клітковину, а це може значно збільшити глікемічне навантаження. А на вміст цукру впливає стиглість фруктів. «Коли груші дозрівають, частина клітковини перетворюється на цукор. Найкраще вибирати груші, які ще досить тверді, і зберігати шкірку для отримання клітковини», — рекомендує д-р Слейтон.

«Найкращий фрукт — це завжди той, який ви їсте регулярно, і невелика різноманітність зазвичай допомагає підтримувати цю звичку. Яблука заслужили свою популярність завдяки поліфенольному профілю, що виконує серйозну кардіометаболічну роботу. У поєднанні з перевагами клітковини груш ці два фрукти разом покривають більше поживних речовин, ніж кожен окремо», — підсумувала Мері Моравець. А її колега додала, що різноманітність робить здорове харчування цікавішим.

Рибні консерви — для серця та мозку

■ Софія Давиденко

Консерви багато хто сприймає з пересторогою і вважає їх не надто корисною їжею.

Проте серед них трапляються справжні знахідки для здоров'я, і одна з них коштує дріб'язок та продається у будь-якій крамниці. Йдеться про шпроти. Ці невеликі рибки можуть стати значно кращим вибором, ніж звичний тунець у бляшанці.

Річ у тім, що тунець належить до великих хижих риб. Такі риби за життя накопичують у своєму тілі більше ртуті. Натомість дрібні види в цьому сенсі безпечніші. Та ще й користи від них чимало. Шпроти містять білок, цінні жирні кислоти омега-3, а також важливі вітаміни й мінерали. За результатами досліджень, вони підтримують роботу серця й мозку, зміцнюють м'язи та кістки і допомагають нервовій системі.

Найбільший козир цієї рибки — саме омега-3. Ці речовини допомагають знизити рівень «поганого» холестерину й тиск, добре впливають на мозок і пам'ять, а ще мають протизапальну дію. Крім того, шпроти дають організму повноцінний білок, який легко засвоюється. Є і суто практичні переваги. Консервовані шпроти дешевші за свіжу рибу, і купити їх можна будь-коли протягом року.

Автономна амфібія подолала понад 40 км

■ Андрій Підкуймуха

Військові однієї з окремих механізованих бригад Збройних сил України здійснили першу логістичну місію на амфібійному наземному роботизованому комплексі (НРК) вітчизняної розробки, який подолав більш ніж 40 км суходолом і водою.

У Міністерстві оборони України зауважили, що водні перешкоди на фронті є реальною проблемою для військової логістики. Річки, канали та заболочені ділянки можуть ускладнювати або повністю перекривати маршрут для звичайного НРК. Повітряна логістика також не завжди може бути оптимальним рішенням. Тоді як амфібійний НРК дає змогу пройти такий маршрут одним комплексом. На суходолі засіб зберігає високу прохідність наземного НРК, а за секунди може перейти на воду та продовжити свій шлях. Для цієї місії комплекс кілька місяців доопрацьовували в тісній взаємодії з військовими — з урахуванням реальних завдань, досвіду застосування та особливостей фронтового рельєфу.

Гуманоїд, безпечний для людей

■ Олег Садовий

Американська компанія Agility Robotics презентувала нового робота-гуманоїда, розробленого для безпечної роботи в безпосередній близькості до людей, що стало важливою віхою для галузі, де зазвичай роботів і людей розділяють.

Digit 5 був розроблений для виконання складних завдань, як-от завантаження матеріалів на обладнання, сортування деталей і перевірка виробів. Нова версія робота є кроком уперед, порівнюючи з попередньою моделлю робота-гуманоїда Digit 4, який був відомий своєю здатністю складати пластикові контейнери. Крім цього, попередні моделі Digit мали працювати за фізичними захисними бар'єрами, що обмежувало їхню здатність перебирати на себе завдання, які зазвичай виконують люди.

Модель Digit 5 розробили для роботи поруч із людьми без таких бар'єрів у межах ширшої ініціативи з упровадження автономних роботів компанії на більшій кількості об'єктів. Для підвищення рівня безпеки Digit 5 використовує алгоритми ШІ та нові датчики, що дозволяють йому розпізнавати присутність людей поруч і вживати відповідних заходів — приміром, зупинятися або сідати, щоб уникнути зіткнення. Крім того, перед початком руху робот подає візуальні та звукові сигнали, щоби попередити інших.

Загалом Digit 5 має оновлену конструкцію ніг, розроблену для кращого виконання повторюваних операцій із підіймання вантажів і збільшення вантажопідйомности — приблизно із 15 до 23 кг за раз. За словами представників компанії, робот оснащений акумулятором, що забезпечує 90 хвилин його роботи й заряджається за дев'ять хвилин.

ПЕРШИЙ У СВІТІ ПРОТЕСТ РОБОТІВ

■ Христина Подоляк

У Варшаві вперше в історії відбувся мітинг роботів. Захід провели під будівлею польського міністерства цифровізації, а його учасники вимагали посилити контроль над штучним інтелектом (ШІ).

Акцію влаштувала компанія Delta Robots спільно з громадським рухом Democratism. Участь у мітингу взяли 30 роботів, серед яких як двоногі гуманоїди, так і чотириногі собаки. Мітингарі марширували колом, розмахували прапорами й через гучномовці вигукували гасла про захист робочих місць. Вони також закликали урядовців ухвалити жорсткіші правила для розробників. Частина гасел стосувалася ризику втрати робочих місць людьми через автоматизовані системи. Присутні скандували: «Захистимо робочі місця», «Час для правил», «Не чекайте — регулюйте» тощо. «Це перший у світі протест людиноподібних роботів. Його мета — щоби ми як суспільство взялися обговорювати стрімку динаміку змін у сфері ШІ й автоматизації», — зазначив Ґжеґож Куліс, організатор протесту.

Він також пояснив, що йдеться не про боротьбу зі сучасними технологіями, адже самі організатори займаються розробкою робототехніки та впровадженням роботів у виробництво. Вони побоюються, що темпи змін можуть виявитися доволі стрімкими, а держава та працівники не встигнуть адаптуватися до цього. Відтак у Польщі під опосередкованим впливом ШІ опиниться близько 30 % працівників, а ще 5 % можуть потрапити під загрозу. І йдеться про майже мільйон робочих місць.

Акція протесту привернула увагу польської влади. До мітингу долучився Кшиштоф Гавковський, міністр цифровізації Польщі, який поспілкувався з організаторами. Зокрема, він погодився з тим, що загроза з боку ШІ існує. «Нам є чого боятися, адже неконтрольований штучний інтелект може призвести до ситуації, коли рішення ухвалюватиме не людина, а алгоритми», — указав урядовець.

Він повідомив, що Польща вже почала впроваджувати рішення, які контролюватимуть роботу ШІ. За його словами, ідеться про плани створити комісію з питань розвитку та безпеки штучного інтелекту, яка мала б регулювати це питання. «Польща є першою державою у Європейському Союзі, яка запровадила нагляд за ринком ШІ. Немає ще однієї такої держави», — заявив Гавковський.

Живі м'язи в неживих

■ Іван Заторський

Дослідна команда зі Швейцарського федерального технологічного інституту Цюриха створила роботів із натуральними м'язами.

Згідно з інформацією вчених, до цього часу м'язова тканина, вирощена в лабораторних умовах, скорочувалася настільки слабко, що рухи були ледве помітні неозброєним оком. Тому науковці вирішили застосувати нові підходи.

За допомогою комп'ютерного моделювання фахівці спроєктували живу м'язову тканину, що цілком складається з клітин миші та м'якого гідрогелевого каркаса. Алгоритм визначив форму, що дозволила б м'язовим скороченням забезпечити максимальний механічний ефект. Після цього каркаси були виготовлені за технологією 3D-друку.

Автори зазначають, що отримані приводи завдовжки близько 1,5 см змінюють форму в 11 разів ефективніше, ніж попередні системи з такою ж кількістю м'язової тканини. Під час стрибка робот підіймається над поверхнею приблизно на 5 мм, що становить третину його довжини. Його версія, здатна бігати, досягає швидкости 6,2 мм на секунду і відносно своїх розмірів є швидшою за будь-якого раніше відомого біоробота, що переміщається завдяки бігу.

Проте ще потрібно багато часу, перш ніж такі системи зможуть бути використані поза лабораторією. Дослідники наголосили, що для майбутнього створення масштабніших систем надзвичайно важливо розробити штучну судинну систему, яка забезпечить транспортування поживних речовин і кисню.

ГОРОСКОП із 12 до 18 листопада

Овен (21.03—20.04)

Ви зарядитесь позитивом, виплеснувши лихі емоції в розмові з психологом або приятелем. Не забувайте про спорт, це теж чудовий засіб прогнати нудьгу й набратися сили. Ви віддаєте перевагу мережі, хоча зараз зручний час для далекої поїздки. Візит у салон краси дозволить спробувати щось новеньке. Водночас вас охопить ділове прагнення. На вас також чекають незвичайні переживання, задоволення від чогось нового та несподіваного. У неділю ви зможете реалізувати себе в роботі чи інших активних діях на добро суспільства.

Телець (21.04—21.05)

Тиждень хороший для розвитку особистих і ділових стосунків. Ви легко налаштуєтеся на емоції співрозмовника, це допоможе знайти до нього підхід. Аура романтики дужче надається для кохання, а не для бізнесу. А вам так хочеться щось змінити у своєму житті. Складуться сприятливі умови для поїздки за кордон і нових знайомств у мережі. А ось у неділю ці ж справи будуть невдалими, зате візьмете участь у політичних і філософських диспутах.

Близнюки (22.05—21.06)

Зараз ідеальний час для того, щоб розпочати курс оздоровчих процедур. Та й про роботу не забувайте, у вас буде підвищена працездатність, тож ви впораєтеся з великим напливом новин і робочих завдань. І встигнете стільки, що скаржитися на долю не доведеться. Ви добре відчуватимете настрій інших людей, і це допоможе вам домовлятися з ними. Дуже захочеться змінити щось у своєму житті. На вихідні зміни відбуватимуться особливо інтенсивно. Вони змусять вас нервувати.

Рак (22.06—23.07)

У вас активно розвиватимуться теми дозвілля, відпочинку, розваг, гобі й особистого життя. У цих справах відбудеться суттєвий прогрес. Ви також багато працюватимете. Та, крім роботи, не завадить зайнятися і здоров'ям: середовище сприятливе для початку оздоровчого курсу. Ваші справи будуть пов'язані з іншими людьми і залежатимуть від їхніх планів. У неділю вас можуть спробувати образити, тому менше спілкуйтеся та розраховуйте у справах лише на себе.

Лев (24.07—23.08)

Удало розвиватимуться домашні та родинні справи, вирішуватимуться питання нерухомості, переїзду та стосунків у сім'ї. Можна отримати допомогу або ж ви самі допомагатимете комусь із домашніх. Вам найкраще вдасться переїзд, приймати гостей та отримувати документи, пов'язані з житлом. Крім того, чудово можуть удатися відпочинок, побачення, свята та творчі розваги. У вихідні у вас буде багато роботи. Виберіть ті справи, якими можете займатися поодинці. У неділю не забувайте стежити за самопочуттям, не перепрацюйте.

Діва (24.08—23.09)

Ви активно спілкуватиметесь, у вас з'являться нові знайомі, багато пересуватиметеся, зокрема, побуваєте і там, де ще ніколи не були. Варто записатися на курси, піти в гості, погомоніти з рідними. У вихідні ви вирішуватимете, як згаяти вільний час. Отримаєте можливість розважитися, відвідати концерт, побувати на святі, піти на побачення. У суботу це буде якийсь особливо багатолюдний захід. У неділю бажано вибрати мирне дозвілля, щоб не травмуватися несамохіть.

Терези (24.09—23.10)

У вас активно розвиватимуться фінансові справи. Крім того, ви бездоганно покажете себе у спілкуванні. Не сидіть удома, заплануйте прогулянки, зустрічі, знайомства. Але в суботу поводьтеся скромніше, не вказуйте людям, як їм жити, і не хваліться своїм статком чи успішністю. У неділю ви будете зайняті домашніми та сімейними справами. У будинку може щось зламатися, тож ситуація стане напруженою.

Скорпіон (24.10—22.11)

Ви отримаєте хороший результат, якщо розпочнете курс інтенсивних тренувань. У вас буде вибух творчої фантазії та сентиментальности. Практичні стосунки краще відкласти на потім. Займіться чимось творчим чи підіть на побачення. Вам удаватимуться інтелектуальні заняття та спілкування. У вихідні ви весь час перебуватимете в русі. У суботу буде дуже багато спілкування чи прогулянка у багатолюдному місці. У неділю підвищується ризик неприємної розмови й трощі, тому краще провести час удома.

Стрілець (23.11—21.12)

Вам почнуть відкриватися таємниці і ставатимуть відомі речі, які до цього були прихованими. Удалим буде візит до салону краси. Адже вас найбільше цікавитимете ви самі. Бажано обмежити коло спілкування стилістами, фотографами, психологами й іншими людьми, зацікавленими розмовляти про ваші, а не про свої справи. На вихідних стануть актуальними практичні питання грошей, покупок, колекціонування, рукоділля тощо.

Козеріг (22.12—20.01)

Багато часу ви проводитимете з друзями. Можливо, зацікавитеся підготовкою якогось групового заходу або спілкуванням в одній з мережевих спільнот. Крім того, складуться відповідні умови для таємного побачення. Ви можете дізнатися про чиюсь таємницю серця. У суботу частіше відпочивайте, щоб не було нервової напруги. У неділю ви будете особливо енергійними і навіть агресивними. Знайдіть мирний і безпечний спосіб скинути напругу.

Водолій (21.01—19.02)

У вас будуть удало розвиватися справи, пов'язані з кар'єрою, громадським і світським життям. Тиждень обіцяє вам зростання професійного авторитету, прогрес у справах на роботі та зміцнення впливу серед оточення. Складно уявити ваше життя без друзів. Ви побачите нову проблему та знайдете її вирішення. Для цього буде корисно побути наодинці зі собою. У неділю остерігайтеся травм та уникайте відокремлених місць.

Риби (20.02—20.03)

Ви витатимете десь далеко: то в мріях, то у філософських роздумах про високе, то в думках про далекі країни й нові знайомства. Те, що відбувається далеко від вас або взагалі у вигаданому світі, цікавитиме дужче, ніж речі, що відбуваються поруч. Так доля натякатиме вам, що ви засиділися на одному місці. Чи не час з'їздити за кордон або відкрити для себе нові сторони життя, зайнятися громадською діяльністю, навчанням, пізнанням і духовним розвитком?

Світлана Таланова

Л	А	Н	Д	О	Н	А	Д	Е	С
Л	А	Р	А	Ф	К	У	П	Е	К
О	К	Л	І	Ф	Т	Б	Е	К	Р
Р	С	Р	Е	Т	С	Д	О	Р	О
К	А	Б	Р	І	О	Л	Е	Т	С
П	Т	К	Е	Б	Ч	Т	Е	Г	О
І	У	Л	І	М	У	З	И	Н	В
К	Д	Д	Н	О	Т	Е	А	Ф	Е
А	О	І	К	О	Л	Е	С	О	Р
П	Р	Х	Н	Е	В	І	Н	І	М

Серед літер у клітинках знайдіть указані слова: гетчбек, кабріолет, колесо, кросовер, кс, купе, ландо, лімузин, ліфтбек, мінівен, пікап, родстер, рол, седан, тудор, фаетон, хід. Запишіть слово, що залишилося.

Відповідь на завдання із № 45: мідь.

Секрет піраміди Джосера

■ Іван Заторський

Вапнякова траншея, що оточує ступінчасту піраміду Джосера в Єгипті, багато років заганяла археологів у глухий кут. Ця траншея, завглибшки до 20 м, має довжину 3 км і сформована з високою точністю. З 1930-х рр. тривають суперечки про те, це звичайна каменоломня чи духовна пам'ятка.

Новий аналіз пропонує третій варіант: траншея могла бути частиною гідравлічної системи. Єгипетські будівельники, імовірно, використовували її для підняття каменів піраміди зсередини. Учені сподіваються, що це стане остаточним поясненням того, як єгиптяни піднімали важкі кам'яні блоки на висоту приблизно 60 м. Раніше пропонували різні варіанти: пандуси, крани, системи линв і блоків, а також дерев'яні поперечини. Але загальноприйнятої моделі не існує, тепер же з'явилася і версія про гідравлічну систему.

Воду для неї могли подавати з русла річки Абусір. Цьому сприяла стародавня гребля Гіср ель-Мудір, що за 400 м від піраміди. Конструкція нагадує поперечний зріз відомої греблі Стародавнього царства: зовнішні вапнякові поверхні оточують внутрішній насип, складений із грубозернистої гальки, дрібного піску та мулу.

Гіср ель-Мудір затримувала паводкові води, дозволяючи великим часткам осідати, та відпускала чистішу воду на схід, у бік пірамідального комплексу. Дослідники вважають, що звідти вода потрапляла в так званий Сухий рів, що оточує комплекс Джосера, зокрема, у вузький, глибокий канал на його південній частині, відомий як Глибокий рів. Він має приблизно 27 м завглибшки й 3 м завширшки і сполучає щонайменше три великі, ретельно висічені підземні відсіки. З його передбачуваної довжини 410 м розкопали лише близько 240 м.

Усередині пірамідального комплексу є дві великі вертикальні шахти: одна безпосередньо під будівлею (північна) і друга приблизно за 200 м на південь. Обидві закінчуються гранітними резервуарами, замурованими багатотонними кам'яними плитами. Навколо них розташована проникна вапнякова засипка; нагорі — стеля, скріплена розчином.

Ступінчаста піраміда була споруджена близько 4,7 тис. років тому і є найстарішою зі семи монументальних пірамід Єгипту. Це також перша споруда у світі, цілком збудована з обробленого каменю. Для її будівництва знадобилося більше як 2,3 млн вапнякових блоків, кожен вагою близько 300 кг.